

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Lucie Šujanová

**Ekonomika a obchod jako faktory
ovlivňující stabilitu nezávislého Kosova**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Lucie Šujanová**

Vedoucí práce: **Kamil Píkal**

Oponent práce: **PhDr. Miroslav Tejchman, DrSc.**

Datum obhajoby: **2011**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

ŠUJANOVÁ, Lucie. *Ekonomika a obchod jako faktory ovlivňující stabilitu nezávislého Kosova*. Praha, 2010. 42 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra teritoriálních studií. Vedoucí diplomové práce Kamil Pikal.

Anotace

Práce se zabývá vlivem ekonomiky a obchodu na stabilitu nezávislého Kosova. Je sledován vývoj těchto oblastí od konce kosovské války až do současnosti. Na základě analýzy jsou určeny příčiny a důsledky současné hospodářské situace v Kosovu. V textu jsou zahrnuty i další faktory, které mají negativní vliv na fungování nezávislého státu. Alarmující nezaměstnanost, působení organizovaného zločinu a špatné vztahy se Srbskem jsou problémy, které brzdí ekonomický vývoj nově nezávislého státu. Základem práce je aplikace případu Kosova na Rostowovu teorii ekonomického rozvoje. V textu je zahrnuto více oblastí vývoje Kosova, aby bylo ověřeno ekonomické teorie co nejpřesněji. Práce dále zkoumá a hodnotí, v jakém vývojovém stádiu se Kosovo podle teorie nachází a jak se může tento nový stát dále vyvíjet. Díky těmto poznatkům jsou uvedeny návrhy, které by Kosovo mohly nasměrovat k dalšímu pokroku.

Annotation

The paper examines the influence of economy and trade on the stability of an independent Kosovo. It tracked the evolution of these areas since the end of the Kosovo war to the present. Based on the analysis identified the causes consequences of the current economic situation in Kosovo. The text also includes other factors that adversely affect the functioning of an independent state. Alarming unemployment, the effects of organized crime and poor relations with Serbia are problems that hinder economic development of the newly independent state. The basis of the paper is an application of the Kosovo case for Rostow's theory of economic development. The text includes several areas of development of Kosovo, in order to verify the economic theory as exact. The thesis also examines and evaluates what stage of development in Kosovo

according to the theory is and how can this new state will evolve. With this findings includes suggestions that Kosovo could be directed at further progress.

Klíčová slova

Kosovo, teorie ekonomického růstu, stabilita, rozvoj, ekonomika Kosova, obchod Kosova, mezinárodní pomoc, nezávislost

Keywords

Kosovo, theory of economic growth, stability, development, economy of Kosovo, trade of Kosovo, international aid, independence

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 7.1.2011

Lucie Šujanová

Projekt bakalářské práce
Jméno: Lucie Šujanová
E-mail: l.susa@centrum.cz
Semestr: 8. semestr
Akademický rok: 2010/2011
Název práce: Ekonomika a obchod jako faktory ovlivňující stabilitu nezávislého Kosova
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok): 8. semestr, školní rok 2010/2011
Vedoucí bakalářského semináře: Doc. PhDr. Jiří Vykoukal, Csc.
Vedoucí práce (není povinné): Kamil Pikal
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek): <p>V únoru letošního roku Kosovo oslaví třetí výročí nezávislosti na Srbsku. Na mezinárodním poli se kosovští Albánci setkávají s uznáním, ale objevují se i odmítavé postoje. Samotní obyvatelé Kosova počítali s tím, že vyhlášení nezávislosti vyřeší všechny jejich problémy. Opak se stal ale pravdou. I když v jednotlivých oblastech k rozvoji došlo, Kosovo zůstává i přesto nestabilní a problémové.</p>
Předpokládaný cíl (5 řádek): <p>Cílem mé bakalářské práce bude sledovat, jakým způsobem působí současná kosovská ekonomika a obchod na stabilitu tohoto území. Zhodnotím, jak tyto faktory ovlivňují současné postavení zmíněného státu a jaké problémy hrají v případě Kosova ještě roli. Na základě ekonomické teorie zjistím, v jakém vývojovém stádiu se Kosovo nachází a navrhuji případné možnosti, které by pomohly upevnit stabilitu nezávislého Kosova.</p>

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Po jednostranném vyhlášení nezávislosti Kosova proudily do této oblasti z různých koutů světa prostředky pro hospodářský rozvoj tohoto území. I přesto jsou ekonomika a s tím související obchod dosti chatrné oblasti a já budu ve své práci zkoumat, jaký vliv mají tyto faktory na fungování samostatného Kosova. Případ Kosova aplikuji na Rostowovu teorii ekonomického rozvoje a budu zjišťovat, na jaké úrovni rozvoje se Kosovo v současné době ocitá. Aby bylo potvrzení či vyvrácení teorie co nejdříve, zařadila jsem do práce i další faktory, které mají na ekonomiku a obchod také vliv jako např. nezaměstnanost a vliv organizovaného zločinu. V práci budu zkoumat, jaký způsobem se ekonomika a obchod vyvíjely od konce kosovské války až do současnosti a jak působí na stabilitu samostatného Kosova. Zaměřím se také na možná řešení, která se nabízejí Kosovu při budování stabilnějšího samostatného státu.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

V úvodu své bakalářské práce upřesním zvolené téma a určím si cíle mé práce. První kapitola představí danou teorii ekonomického rozvoje. Dále se budu soustředit na dva vnitřní faktory, ekonomiku a obchod, u kterých rozeberu jejich vývoj od ukončení bojů v Kosovu až do současnosti. Dalšími podkapitolami bude vliv dalších, s danými hlavními faktory souvisejících problematik, jako např. vysoká nezaměstnanost, otázka kosovské energetiky či situaci komplikující organizovaný zločin. Následně se budu zabývat přítomností Evropské unie v této oblasti. V závěru práce shrnu svoje poznatky a na teoretickém základě určím, v jaké fázi vývoje se Kosovo vyskytuje. Navrhnou také možné směry, kterými by se Kosovo mohlo v nejbližší době ubírat, aby co nejdříve mohlo fungovat jako stabilní samostatný stát.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

1. Gidenns, A.: Sociologie, 1999
2. Džihic, Vedran.: Kosovo After Independence, 2009
3. Rostow, W.W.: The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. 1960
4. Samuelson, P. A.; Nordhaus, W.D.: Ekonomie, 1991
5. Šesták, M.; Teichman, a spol.: Dějiny jihoslovanských zemí, 1998
6. Stýskalíková, V.,(eds.): Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu, 2004
7. Pelikán J.: Národnostní otázky ve Svazové republice Jugoslávii, 1997
8. Teichman, Pelikán, Rychlík: Dějiny Srbska, 2005
9. Girgle, P.: Kosovo, 2009
10. Dienstbier, J.: Daň z krve, 2002

Podpis studenta a datum

Šujanová Lucie, 5.2.2010

Schváleno

Vedoucí bakalářského semináře Doc. PhDr. Jiří Vykoukal, Csc.

Garant oboru Doc. PhDr. Jiří Vykoukal, Csc.

Obsah

Úvod.....	9
1. Teorie růstu	11
2. Historické souvislosti.....	15
3. Ekonomika Kosova.....	18
3.1 Ekonomika po roce 2008.....	19
3.2 Problémy ovlivňující ekonomiku	21
3.2.1 Nezaměstnanost.....	22
3.2.2 Energetika	23
4. Obchod Kosova.....	26
4.1 Vývoj kosovského obchodu	27
4.2 Obchodní partneři Kosova.....	28
4.3 Problematika ovlivňující obchod.....	31
4.3.1 Organizovaný zločin a korupce.....	32
4.3.2 Vztahy se Srbskem.....	33
5. Role Evropské unie v Kosovu	36
5.1 CARDS.....	37
5.2 TAIEX	37
5.3 EIDHR.....	38
5.4 IPA.....	38
Závěr	39
Summary.....	41
Seznam zdrojů.....	42
Seznam příloh	45
Přílohy.....	46

Úvod

V roce 1997 v Kosovu vypukla občanská válka mezi Kosovskou osvobozenou armádou (*Ushtria Çlirimtare e Kosovës, UÇK*) a srbskými jednotkami. Po dvouletých bojích se do války vložila Severoatlantická aliance a Kosovo se dostalo pod správu Organizace spojených národů. Kosovští Albánci docílili 17. února 2008 svého největšího snu: odtržení od Srbska. Kosovo vyhlásilo jednostranně nezávislost a obyvatelé nově vzniklého státu doufali, že jejich samostatnost vyřeší ekonomické, politické i sociální problémy. Ekonomika Kosova je ale i v současné době stále jedna z nejslabších v Evropě.

Na mezinárodním poli je uznání nezávislosti Kosova předmětem sporů. V postoji je rozdělená i Evropa, což snižuje důvěryhodnost nově vzniklého státu. Od roku 1999 do země proudí finanční pomoc od jednotlivých států i mezinárodních institucí. Ekonomika je ale stále hodně slabá a situaci zhoršují i vnitřní problémy, které mají na rozvoj ekonomiky a obchodu nového státu negativní vliv (např. organizovaný zločin, vysoká nezaměstnanost, energetika). Kosovská ekonomika je tedy závislá na zahraničních finančních podpoře, která tvoří nezanedbatelnou část jeho HDP.

Základní rámec práce je postaven na zjišťování, jakým způsobem ovlivňuje ekonomika a obchod stabilitu nezávislého Kosova. Práce se soustředí především na ekonomickou oblast. Jako teoretický základ mi poslouží teorie ekonomického rozvoje, na kterou aplikuji případ Kosova. Budu sledovat, zda existují další faktory působící na ekonomiku a obchod, případně jakým způsobem ovlivňují další vývoj kosovského státu.

Z metodologického hlediska se dá práce definovat jako kauzální analýza. Díky ní budu moci analyzovat příčiny a důsledky současného stavu nezávislého Kosova a případně zohlednit i další směřování kosovského rozvoje.

V práci se budu soustředit na více oblastí vývoje Kosova (ekonomika a obchod), aby bylo ověřeno ekonomické teorie co nejpřesněji. Na základě porovnání teorie a současného ekonomického stavu Kosova budu zjišťovat, v jakém stádiu vývoje se Kosovo nachází, případně kam může tento nový stát dále směřovat.

Primární prameny, které budu využívat při psaní své práce, se budou skládat především z různých vládních dokumentů a listin mezinárodních organizací. Pokud jde o kosovské zdroje, budu čerpat také z dokumentů Kosovského statistického úřadu. Neméně důležitým zdrojem použitým v této práci je Bílá kniha kosovského Parlamentu, která poukazuje na problematiku sociální exkluze v Kosovu a její možná řešení. Použiji i dokumenty Ministerstva pro energetiku a hornictví a Energetického regulačního úřadu. Protože jsem při práci s těmito dokumenty nenarazila na žádný problém ani nesrovnalosti, považuji tyto zdroje za spolehlivé.

Součástí sekundární literatury jsou dokumenty pocházející z evropských struktur. V dokumentech Evropské Komise se svým způsobem projevuje snaha o začlenění Kosova do Evropské unie. Nebyly zde zohledňovány problémy ovlivňující současný stav Kosova, i když by mi to v některých případech přišlo vhodné k vytvoření celkové představy o současném fungování nezávislého státu. V dokumentech Rady Evropské unie se jsem tento trend také v mírné podobě zaregistrovala. Použitý dokument Rozvojového programu OSN (*United Nations Development Programme, UNDP*) je z mého pohledu také neutrální v postoji ke Kosovu a nevnímala jsem žádné postranní vlivy. Samozřejmě se liší výrazové prostředky použité v kosovských dokumentech a ve zdrojích pocházejících z Evropské unie. Kosovské dokumenty jsou určeny spíše pro vnitřní potřebu a pro místní obyvatele. Naopak dokumenty Evropské unie poskytují informace čtenářům mimo Kosovo.

Soubor použité sekundární literatury sestává dále z knih, časopiseckých článků, různých analýz a internetových zdrojů. Budu používat knihy zabývající se ekonomickými teoriemi. Dále pak literaturu zaměřenou na balkánský region, z níž budu čerpat převážně historické informace. Články využiji též v kapitole o ekonomice. Některé z nich jsou zaměřeny i na současný stav různých oblastí vývoje kosovské společnosti. Vzhledem k aktuálnosti tématu mi budou velkým přínosem i internetové zdroje. Skládají se z evropsky zaměřených portálů, kde se v málo případech projevilo již zmíněné „vychvalování“ současné situace v Kosovu. Budu využívat i stránky mezinárodních organizací a kosovských institucí. Nemálo důležité informace jsem našla na zpravodajských serverech. Jejich důvěryhodnost ale není stoprocentní, protože jsem při práci s nimi došla i k menším nejasnostem.

Jako základ své bakalářské práce budu používat Rostowovu teorii ekonomického rozvoje, na kterou budu aplikovat případ Kosova. Jde o model, který shrnuje předpoklady pro hospodářský a sociální rozvoj v nejhudších zemích světa. Rostowův model poukazuje na pět fází, kterými musí projít každá země v procesu ekonomické transformace. Ve své práci budu zkoumat, zda kosovský případ potvrzuje tuto teorii a vyvíjí se podle Rostowova modelu.

První kapitola bakalářské práce představuje teoretický základ, tj. Rostowovu teorii ekonomického rozvoje. Následuje kapitola, která objasňuje historické procesy, vedoucí k současné situaci v Kosovu. Kapitola *Ekonomika Kosova* čtenáři nastíní současný stav kosovské ekonomiky. V rámci této kapitoly se zabývám i problémy nezaměstnanosti a energetiky, které negativně ovlivňují ekonomický vývoj v Kosovu. Navazuji kapitolou, která pojednává o problematice kosovského obchodu. Zde předložím nejdůležitější fakta o vývoji v obchodní oblasti a představuji zde i nejdůležitější obchodní partnery nově vzniklého státu. I v této části práce sleduji faktory ovlivňující stabilitu této nově vzniklé republiky, a sice organizovaný zločin a vztahy se Srbskem. V poslední kapitole rozebírám přítomnost Evropské unie v Kosovu s důrazem na její podíl na rozvoji kosovské ekonomiky.

Na základě zjištěných poznatků určím, v jaké fázi Rostowova vývoje se Kosovo nachází. V případě, že Kosovo má před sebou ještě nějaké vývojové stupně, uvedu návrhy způsobů, jak může Kosovo co nejrychleji dosáhnout vyšších stupňů vývoje. Poslední součástí práce bude seznam použitých zdrojů a literatury.

1. Teorie růstu

Rozvoj je pojem, který od poloviny 20. století nabíral na důležitosti, a ve velké míře ovlivňuje i podobu současného světa. Existují vzájemné spojitosti mezi teorií rozvoje, teorií růstu a teorií regionálního rozvoje. V průběhu dvacátého století se tyto teorie začaly rozšiřovat v souvislosti s velkými rozdíly ekonomického vývoje a životní úrovně mezi jednotlivými státy či regiony uvnitř států. Po konci druhé světové války se v oblasti rozvoje stala prioritou ekonomická obnova válkou zničené Evropy. Regionální rozvoj je obecně charakterizován jako využívání a zvyšování potenciálu daného území. K určení ekonomického potenciálu regionu existuje několik ukazatelů, mezi něž patří

např. hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti, vzdělanostní a věková struktura obyvatelstva.

V padesátých letech dvacátého století se objevují první moderní rozvojové teorie. Byly postaveny na předpokladu, že rozvinuté země se budou dlouhodobě podílet na podpoře a udržování technického pokroku a rozvoje v méně rozvinutých částech světa. Teorie modernizace je model, podle kterého mají země Druhého a Třetího světa ekonomický, politický, kulturní a demografický prospěch ze strany vyspělého Prvního světa. Do kategorie První svět spadají vyspělé země, které mají rozvinutou energetiku, strojírenství, chemický průmysl, zemědělství je až na druhém místě. Hlavní je zpracovatelský průmysl a rozvíjí se zde věda a technika. Do Druhého světa byly řazeny komunistické země bývalého Sovětského svazu. Druhý svět zanikl ve chvíli, kdy se rozpadl SSSR a po pádu komunismus ve východní Evropě. Třetí svět pojímá státy, které jsou málo ekonomicky rozvinuté.¹

Jedním z nejvýznamnějších představitelů modernizačních teorií byl americký ekonom a politický teoretik Walt Whitman Rostow (1916-2003).² Jeho práce vychází z liberálně ekonomické školy. Největším přínosem v oblasti ekonomického rozvoje byl jeho model nutných předpokladů k navázání hospodářského a sociálního rozvoje v chudých regionech ve světě. Ekonomická modernizace dle tohoto modelu probíhá v pěti stádiích hospodářského růstu³:

- 1) *Tradiční společnost* - založená na rodinných vazbách, zaměřující se především na zemědělství, důraz na soběstačnost. Růst výroby nepřekročí určité stádium z důvodu omezené produktivity.
- 2) *Předpoklady pro hospodářský růst* – tato fáze je zahájena buď vnitřní touhou populace po vyšší životní úrovni nebo nějakými vnějšími silami. Mění se národní i individuální cíle, postupně vzrůstají úspory a investice, formuje se stát (rozvoj měst, dopravy), objevují se první instituce a elity, růst populace.
- 3) *Období ekonomického růstu* - podle Rostowa dojde k této fázi pouze pokud stát

---

¹ Gidenns, A. Sociologie. Praha: Argo, 1999, str. 77-78

² Rostow byl známý anti-komunista podporující kapitalismus a svobodné podnikání. Zastával funkci hlavního poradce v Kenedyho a Johnsonově administrativě. Později se stal profesorem na univerzitě v Texasu a následně i děkanem školy. Proslavil se hlavně díky knize Fáze hospodářského růstu: nekomunistický manifest z roku 1960. Během svého života byl vyznamenán Řádem britského impéria (1945), Legion of Merit (1945) a prezidentskou Medailí svobody (1960). Walt Rostow. [online] Guardian. Staženo dne: 11.11.2010. Dostupné na [www: http://www.guardian.co.uk/news/2003/feb/17/guardianobituaries.usa](http://www.guardian.co.uk/news/2003/feb/17/guardianobituaries.usa)

³ Rostow, W.W. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. Cambridge: Cambridge University Press, 1960, str. 4-16

docílí určité míry industrializace a jsou postaveny základy pro fungování ekonomiky, např. přítomnost bankovního systému. Impulzem často bývá politická revoluce, technický vývoj nebo pokrok v mezinárodních ekonomických vztazích. Měl by existovat desetiprocentní podíl investic na HDP. Zvyšují se investice především v oblasti dopravy, komunikací či surovin, o které by mohli mít zájem zahraniční investoři. V této fázi se také zvětšuje rozsah obchodu a často dochází k migraci z venkovských oblastí do městských aglomerací.

4) *Ekonomická zralost* - konečné odblokování překážek stabilního růstu. Rychlý rozvoj nových průmyslových odvětví přináší zisky, z nichž je velká část znovu investována do nových zařízení. Rozšiřuje se podnikatelská třída, což má vliv na zvyšování finančních toků do oblasti soukromého sektoru. Růst produkce umožňuje růst blahobytu.

5) *Stádium vysoké masové spotřeby* - velká produkce a spotřeba zboží a služeb. Obyvatelstvo má větší nároky na poskytované služby týkající se zdraví či trávení volného času.

Podle Rostowa těmito fázemi musí projít všechny země či regiony, které se nachází v procesu ekonomického vývoje. Jednotlivé fáze se od sebe liší charakteristickými jevy v oblasti sociálního rozvoje, investic a spotřeby. Délka trvání jednotlivých stádií se může lišit mezi různými ekonomikami i mezi regiony uvnitř jednotlivých ekonomik. Autor teorie považoval za důležité, aby se nerozvinuté země či regiony zapojily do vyspělých částí světa (Evropy či Severní Ameriky) v co nejkratším čase a dosáhly tak posledního stádia masové spotřeby.⁴ Rostow svou teorií také podporoval západní životní styl a odmítal sovětský model plánovaného hospodářství. Rostowova teorie ekonomického růstu předpokládá, že každý stát má schopnost hospodářského růstu. Dle Rostowa jsou možné i zásahy státu do ovlivnění tempa ekonomického růstu. Odstartování ekonomického rozvoje ovšem záleží pouze na množství úspor a investic. Jen nezkorumpovaná a disciplinovaná ekonomika dokáže vytvořit a prosadit pravidla sociálního a politického vývoje a je tak na dobré cestě k vyspělosti a ekonomickému vzestupu. Rostow uvádí, že za přerušení tohoto lineárního vývoje může jen neplnění některé z uvedených podmínek.⁵

Strategie donorů v oblasti rozvojové pomoci (Světová banka, Mezinárodní

---

⁴ Zíková, T. Rozvoj a rozvojová antropologie. Plzeň: CAAT, 2007. str. 7

⁵ Rozvojová politika Evropské unie: Tradiční schéma a moderní přístupy. [online] Rozvojovka. Staženo dne: 15.11.2010. Dostupné na [www: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_248.pdf](http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_248.pdf)

měnový fond, USA, Velká Británie, atd.) probíhá na multilaterální i bilaterální úrovni na jednoduchém základě. Pro ekonomický rozvoj chudých zemí či regionů bylo nutné zavést moderní technologie, vybudovat chybějící infrastrukturu, fungující státní správu a institucionální základnu. Rostow doporučuje, aby 15-25% zahraniční pomoci rozvojovým zemím bylo ve formě potravinové pomoci.⁶

Chudé země, které přijímají pomoc od zahraničních dárců, mohou chápat modernizaci ze dvou úhlů pohledu. Z jedné strany s ní přišel konec chudoby a zvýšení životní úrovně, z druhé strany však pokračuje závislost na jiných zemích a dochází tak k omezení nově získané samostatnosti.

Odstartování ekonomického rozvoje je podle Rostowa ovlivněno „vůdčími sektory“, což mohou být např. rychle rostoucí exportní trhy nebo nějaké odvětví, které se vyznačuje velkými úsporami ze svého rozsahu. Jakmile začnou tyto vůdčí sektory rychleji narůstat, dospívá země ke startu svého ekonomického vývoje. Růst s sebou přináší zisky, které se znovu investují a prudce roste i kapitál, celková produktivita země i důchod na obyvatele.⁷

Rostowův model vznikl už v roce 1960 a v průběhu let se na něj snesla i kritika. Týkala se především toho, že Rostow aplikoval svůj model na veškeré rozvojové ekonomiky, aniž by ctil různorodost těchto zemí, či bral v potaz odlišné historické, sociální či kulturní faktory, formující jejich vývoj. Autor teorie předpokládal, že využití moderní vědy a techniky s sebou přinese i finanční kapitál a technologie z vyspělých zemí, což povede k vyřešení nejzávažnějších problémů Třetího světa. Samotný růst hrubého domácího produktu ale automaticky nepřináší i růst životní úrovně jednotlivců.⁸

Podle kritiků teorie byl Rostowův model ekonomického rozvoje příliš etnocentrický.⁹ Teorie ekonomického rozvoje prošla od roku 1960 dalším vývojem a má i určité nedostatky. I přesto mi připadá tento model nejvhodnější k aplikování na případ Kosova, protože má podle mého názoru dobře čitelné fáze vývoje odpovídající dané teorii.

Rostowova teorie ekonomického rozvoje byla vytvořena pro rozvojové země či regiony. Je tedy důležité konkrétně charakterizovat rozvojovou zemi či region. Ve své

---

⁶ Tlustý, A, a kol. Nástin teorií ekonomického rozvoje a zaostalosti. Praha: VÚNP, 1967. str. 175

⁷ Samuelson, P. A.; Nordhaus, W.D. Ekonomie. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991. str. 890

⁸ Nedomlelová, I.: Teorie rozvoje, teorie ekonomického růstu a teorie regionálního rozvoje. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. str. 3

⁹ Zíková, T. Rozvoj a rozvojová antropologie. Plzeň: CAAT, 2007. str. 7

práci se budu držet tzv. „nového“ pojetí, které je základem i pro analýzy a statistické údaje Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. „Klasické“ pojetí bere v potaz sociálně-ekonomická kritéria, koloniální minulost, negramotnost, apod. „Nové“ pojetí je založeno především na kritériích určité úrovně důchodu na obyvatele. Tento přístup mezi rozvojové země řadí i transformující se země dřívějších socialistických režimů a je tedy ideální pro případ Kosova.¹⁰

Mezi hlavní znaky rozvojových zemí či regionů patří především nízká ekonomická úroveň. Pracovní síla je odkázána hlavně na zemědělství případně těžební průmysl. V rozvojových ekonomikách se předpokládá, že se do popředí dostane jeden sektor, který hraje hlavní roli v národní ekonomice. Vnější znakem rozvojových ekonomik je dlouhodobě trvající ekonomická závislost na rozvinutých tržních ekonomikách. Často jsou velkým problémem rozvojových zemí sociální problémy, které kvůli touze po rychlém ekonomickém rozvoji nebyly řešeny a přetrvávají i nadále. Špatné situaci v sociální oblasti nepomáhá ani častý rychlý populační růst a s ním související vysoká nezaměstnanost. Rozvíjející se ekonomiky se následně zapojují do mezinárodního integračního procesu a s rozvinutými zeměmi spolupracují v politických i ekonomických oblastech.¹¹

Všechny tyto znaky vykazuje i nezávislé Kosovo. Místní ekonomika je i po dvou letech samostatnosti stále závislá na mezinárodní pomoci. Během rychlé transformace bylo zanedbáváno i řešení vysoké nezaměstnanosti, organizovaného zločinu a energetiky, které trápí Kosovo i v současné době a ovlivňují jeho stabilitu. Na Rostowově teorii ekonomického rozvoje budu ověřovat případ Kosova. Po bližším prozkoumání kosovské ekonomiky a obchodu zkusím navrhnout, jakým způsobem by kosovský stát mohl dosáhnout vyšších vývojových stupňů Rostowovy teorie ekonomického rozvoje.

2. Historické souvislosti

Během 1. balkánské války (1912-1913) se Srbsko zmocnilo Kosova a i když zde místní Albánci roku 1913 usilovali o vyhlášení národního státu, Kosovo zůstalo pod

---

¹⁰ Jeníček V.; Foltýn J. Globální problémy a světová ekonomika. Praha: C.H. Beck, 2003, str. 145

¹¹ Kunešová, H.; Cihelková, E. Světová ekonomika: Nové jevy a perspektivy. Praha: C.H. Beck, 2006, str. 250

nadvládou Srbska. Vztahy albánského a srbského etnika byly už v průběhu studené války spíše nepřátelské. Během 80. let se z Kosova odstěhovalo kolem 30 tisíc srbských obyvatel. Vysoká porodnost albánského etnika vedla k většinovému podílu albánského obyvatelstva v Kosovu. Špatná ekonomická situace vedla k prohlubování sociálně-etnické krize.¹² Přístup srbské vlády k Albáncům v Kosovu se po roce 1990 začal zhoršovat. Většinové obyvatelstvo Kosova požadovalo obnovení autonomie, která byla v roce 1987 zrušena a kterou zaručovala ústava z roku 1974. Albánie stála na straně kosovských Albánců, což zostřilo vztahy se Srbskem, které považovalo a dosud považuje Kosovo za svoji součást.¹³ Podepsání Daytonské dohody roku 1995 sice potvrdilo rozpad Jugoslávie, ale nebyla v ní zahrnuta otázka Albánců v Kosovu, což zradikalizovalo albánský odpor. V roce 1998 obvinila srbská vláda Albánii, že nezabraňovala přesunu albánských extrémistů na území Kosova a kvůli tomu zesilovaly útoky Kosovské osvobozené armády na srbské jednotky. V devadesátých letech tvořilo srbské etnikum v Kosovu už jen pouhých 9 procent obyvatel. Kosovští Albánci byli v průběhu těchto nepokojů odsouváni ze svých funkcí ve státní správě a byli nahrazováni etnickými Srby. Nesmělo se vyučovat v albánštině a tak byly zavírány i albánské školy. Reakcí kosovských Albánců bylo vytvoření paralelního systému institucí jako např. systém místní správy, zdravotnictví, školství, sociální péče a daňový systém. V roce 1991 se uskutečnilo referendum o nezávislosti, na jehož základě vyhlásili kosovští Albánci nezávislost tohoto území a zvolili si Ibrahima Rugovu svým prezidentem. Ten se v čele Demokratické ligy Kosova (*Lidhja Demokratike e Kosovës*, *LDK*) snažil mírovým způsobem docílit nezávislosti Kosova.¹⁴

Začaly se projevovaly separatistické snahy albánské radikální Kosovské osvobozené armády (UÇK), která měla na svědomí mnoho útoků na srbské obyvatelstvo. Násilné akce probíhaly ale i ze strany etnických Srbů. V roce 1999 zaútočily srbské jednotky ve vesnici Račak, kde zamřelo údajně 45 albánských civilistů.¹⁵ Koncem devadesátých let vypukla albánská válka za nezávislost, což vedlo až k bombardování Jugoslávie v roce 1999 ze strany Severoatlantické aliance. Ničeny

---

¹² Šesták, M.; Teichman, M.; Havlíková, L.; Hladký, L.; Pelikán, J. Dějiny jihoslovanských zemí. Praha: NLN, 1998, str. 560-561

¹³ Stýskalíková, V.; Smekal, H. (eds.). Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu. Brno: MPÚ, 2004 str. 41-42

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Existují dva úhly pohledu na tento masakr. Albánci a představitelé Severoatlantické aliance považují oběti za civilisty, kdežto Srbové tvrdí, že oběti byli převlečení stoupenci UÇK, kteří byli po smrti převlečeni do civilního oblečení a shromážděni na jednom místě, aby útoky vypadaly co nejkrvavěji. Dienstbier, J. Daň z krve. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002

byly nejen vojenské cíle, ale útoky směřovaly i na cíle civilní, které byly součástí infrastruktury (mosty, vládní budovy, továrny, elektrárny, atd.).

V roce 2000 byla v Kosovu zavedena správa Organizace spojených národů. Mise UNMIK (*United Nations Mission in Kosovo, UNMIK*), která řídila správu Kosova, pracovala pod záštitou rezoluce č.1244 Rady bezpečnosti OSN. Zavedením mezinárodní správy UNMIK definitivně skončila kontrola srbské vlády nad územím Kosova.¹⁶ Na bezpečnost v tomto regionu dohlíží jednotky KFOR, které spadají pod vedení NATO. Mezinárodní přítomnost v Kosovu měla zajistit ochranu všech národností na tomto území. Ve skutečnosti často jen přihlížela pomstě albánského obyvatelstva, které po ukončení konfliktu vyhnalo asi 100 000 kosovských Srbů. Zbylá srbská komunita žije z velké části na severu regionu pod ochranou vojsk mezinárodních jednotek, ale je po Kosovu i rozmístěna, např. ve městě Gračanica, Peja, Novo Brdo, Obilić.¹⁷ (viz. příloha č.1)

V roce 2007 představil zvláštní vyslanec OSN Martti Ahtisaari svůj plán na uspořádání Kosova. Jeho vizí byl určitý typ suverenity, který by zahrnoval uzavírání mezinárodních dohod a členství v mezinárodních organizacích. Podle plánu by Kosovo mělo svoji ústavu, vlajku a armádu, ale oblast by nadále zůstala pod mezinárodní správou. Srbsko a Rusko odmítlo Ahtisaariho plán jako základ pro budoucí vývoj Kosova. Omezené suverenity by totiž znamenala už jen malý kruček k plné nezávislosti Kosova.¹⁸

Problematická byla i otázka dvojitych institucí. Na jedné straně správa pod vedením UNMIK a na druhé straně paralelní struktury pod vedení Rugovy. Tato nestabilní situace ohrožovala nejen stabilitu kosovského území, ale ohrožovala i bezpečnost celého regionu. Mezinárodní protektorát fungoval až do roku 2008, kdy Kosovo vyhlásilo nezávislost.¹⁹

Kosovskou nezávislost uznalo již 72 zemí světa. Souhlas vyjádřila většina zemí Evropské unie, Turecko a dokonce i Černá Hora a Makedonie, což byli dosavadní spojenci Srbska. Striktně odmítavě se k nezávislosti staví právě Srbsko, které považuje Kosovo stále za součást svého území. Srbský postoj sdílí i Rusko, Řecko, Kypr.

---

¹⁶ Scheu H.Ch.: Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu, IN: Mezinárodní politika, roč.XXXII, No. 04 (2008), str. 5

¹⁷ Pelikán, J.; Havlíková, L.; a spol. Dějiny Srbska. Praha: NLN, 2005. str. 541-554

¹⁸ Ahtisaari hledá kompromis o budoucnosti Kosova. [online] Euractiv. Staženo dne: 20.11.2010.

Dostupné na [www: http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/ahtisaari-hled-kompromis-o-budoucnosti-kosova](http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/ahtisaari-hled-kompromis-o-budoucnosti-kosova)

¹⁹ Pelikán, J.; Havlíková, L.; a spol. Dějiny Srbska. Praha: NLN, 2005. str. 541-554

Španělsko, Slovensko a Rumunsko odmítají uznat kosovskou nezávislost kvůli separatismu na vlastním území. Mezinárodní soudní dvůr v Haagu na žádost Srbska přezkoumával legálnost nezávislosti Kosova a v roce 2010 se vyjádřil, že vyhlášením nezávislosti nebylo porušeno mezinárodní právo.²⁰

3. Ekonomika Kosova

V současné době není stát sám o sobě jediným činitelem rozvoje, ale i přesto za něj nese primární zodpovědnost. Při rozvoji států je nutná kooperace na mezinárodní úrovni. Často se mylně předpokládá, že cesta k rozvoji země probíhá v míru. Opak je však pravdou. Většina zemí, v našem případě i Kosovo, se muselo během vývoje potýkat s břemenem nedávného zpusťování a etnického konfliktu.

V době, kdy Kosovo ještě tvořilo součást Jugoslávie, resp. Srbska, bylo toto území nejzaostalejší částí federace. Po pádu socialismu v roce 1991 se ekonomická situace dále zhoršila. Místo hospodářských reforem, které by byly asi nejlepším řešením, se ale stále více vyhrocovaly národnostní spory mezi kosovskými Albánci a Srby, které později vyústily ve válku. Negativním způsobem ovlivňovala kosovskou ekonomiku i rozšiřující se šedá ekonomika a v té době ještě stále nevyřešený status této oblasti odpuzoval zahraniční investory.

Hospodářský růst je základním kritériem rozvoje chudých zemí. Je nutné, aby byl hospodářský růst stálý a trvale udržitelný, čehož stát docílí především zavedením plné zaměstnanosti a snížením chudoby. Přístup k výhodám plynoucím z hospodářského pokroku musí být umožněn co největšímu spektru obyvatel, protože jinak může hrozit vznik sociálního či politického napětí.²¹

Jsou to teprve dva roky, co byla v Kosovu jednostranně vyhlášena nezávislost na Srbsku. Kosovští Albánci si vytvořili mylnou představu a považovali nezávislost za prostředek k vyřešení všech místních problémů. Status nezávislého státu ale nevyřešil obrovské ekonomické a sociální problémy, nezlepšila se ani politická stabilita ani fungování institucí. Přítomnost mise EULEX a KFOR znemožňuje normální fungování

---

²⁰ Besim Beqaj: Kosovo chce být součástí mozaiky nezávislých a demokratických zemí. [online] EurActiv. Staženo dne: 20.11.2010. Dostupné na [www: http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/interview/besim-beqaj-kosovo-chce-byt-soucasti-mozaiky-nezavislych-a-demokratickych-zemi-007991](http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/interview/besim-beqaj-kosovo-chce-byt-soucasti-mozaiky-nezavislych-a-demokratickych-zemi-007991)

²¹ Informační ústředí OSN. Rozvoj a mezinárodní hospodářská spolupráce, Program a rozvoj. Praha: IÚ

státu a suverenita Kosova je narušena tím, že jeho nezávislost uznávají jen některé země.

3.1 Ekonomika po roce 2008

Během několika posledních let udělalo Kosovo velký pokrok při přechodu na tržní hospodářství, ale je stále z velké části závislé na mezinárodní pomoci. Stabilní a trvalé zlepšení kosovské ekonomiky je však otázka minimálně střednědobého horizontu. Dvouletá nezávislá ekonomika se potýká s velkým rozpočtovým deficitem a vysokou mírou nezaměstnanosti. Průzkumy z posledních let opakovaně prokázaly, že téměř tři čtvrtiny kosovského obyvatelstva nejsou spokojeny se svojí osobní ekonomickou situací, v roce 2009 nespokojenost vystoupala dokonce na 79% populace. Většina makroekonomických ukazatelů je stále velmi negativních, týká se to především obchodního deficitu.²²

Hrubý domácí produkt byl v posledních dvou letech nezávislého Kosova mírně kolísavý. Podle Mezinárodního měnového fondu (*International Monetary Fund, IMF*) růst kosovského HDP vyvrcholil v roce 2008 a činil 5,4%, což bylo ovlivněno expanzivní fiskální politikou. O rok později se růst kosovské ekonomiky dočkal mírného poklesu na 3,8% a podle prognóz se rok 2010 vyznačuje nárůstem HDP o 4,3%. Sektory, které se podílejí na tvorbě hrubého domácího produktu jsou z 20% zemědělství, z 20% průmysl a největší podíl mají služby s 60%. Celkové příjmy kosovského státního rozpočtu byly pro rok 2009 1,5 mld. eur, což je téměř srovnatelné s rokem 2008. Procentuálně tvořily příjmy v roce 2009 celkem 29,5% HDP a rok před tím se toto procento pohybovalo okolo 25,3%.²³

Ve srovnání s ostatními zeměmi Jihovýchodní Evropy kosovská ekonomika stále zaostává. V roce 2008 se u některých zemí Balkánu, především v Chorvatsku, začala projevovat celosvětová hospodářská krize, která o rok později pohltila celý region. Ekonomická krize měla paradoxně nejmenší dopady právě na kosovské hospodářství, které mohlo vykázat čtyřprocentní růst a vedlo si tak nejlépe v celém regionu. Důvodem je poměrně malý stupeň mezinárodní integrace. Nicméně pokud se chce Kosovo

---

OSN, 1994. str. 23

²² Džihic, V.; Kramer, H. Kosovo After Independence: Is the EU's EULEX Mission Delivering on its Promises?. Berlin: FES, 2009. str. 10

²³ Republic of Kosovo - IMF Staff Visit, Concluding Statement. [online] Mezinárodní měnový fond. Staženo dne: 15.10.2010. Dostupné na www: <http://www.imf.org/external/np/ms/2009/091609.htm>

vyrovnat úroveň ostatních zemí Jihovýchodní Evropy, potřebovalo by několikanásobně zrychlit svůj ekonomický růst.²⁴ (viz. příloha č. 2)

Zhruba tři čtvrtiny obyvatel žijí na venkově, kde se život soustředí především na samozásobitelské hospodaření. Zemědělská půda tvoří asi 53% celkového území Kosova a z toho je 80% v soukromém vlastnictví. Vzhledem k jednoduché mechanizaci a omezeným odborným znalostem není takové hospodaření příliš efektivní. Právě zvyšování produktivity zemědělské výroby bylo důležitým bodem v procesu transformace Kosova a v současné době se zemědělství podílí asi 19% na celkovém HDP.²⁵ Z celkového kosovského vývozu tvoří zemědělské produkty 16%. Podílí se tak na zvyšování národního bohatství, i když je místní hospodářství z větší části postavené především na dovozu zemědělských produktů z jiných zemí (téměř 25% celkového dovozu). Zemědělský sektor je pro kosovskou ekonomiku velmi důležitý také proto, že téměř 17% obyvatelstva zde našlo svoji pracovní příležitost.²⁶

Hlavní ekonomickou činností je zemědělství i přesto, že má Kosovo velký potenciál, co se týče zásob uhlí a jiných kovů (olovo, zinek, nikl, chrom, atd.). Hutní sektor byl dříve páteří kosovského průmyslu, dále se však příliš nerozvíjel. S postupem času byl příliš zastaralý, zařízení nevyhovující, investice do něho nízké a jeho výkon tudíž klesal. Hutnictví bylo ztrátové už za Jugoslávie a po jejím rozpadu ztratil tento sektor smysl. Přitom rozvoj tohoto průmyslového odvětví by mohl přispět výraznou měrou na hospodářském rozvoji, především v oblasti zaměstnanosti a vývozu. V posledních deseti letech se přesto tato oblast dočkala značných pokroků. (viz. kapitola 4.2.2)

Velký podíl na příjmu státního rozpočtu má finanční podpora od dárců z celého světa. Donoři věnovali Kosovu za rok 2009 necelých 330 milionů EUR, z čehož 270 milionů tvořily příspěvky od dárců ze zahraničí a 60 milionů EUR bylo získáno jako investiční dotace. Podíl dárcovské pomoci na celkovém státním rozpočtu Kosova v roce 2009 mírně přesáhl 22%, což bylo nejméně v porovnání s několika předešlými roky. V

---

²⁴ Například aby se Kosovo vyrovnalo ekonomice Albánie, musel by se růst kosovského HDP vyšplhat na 10% a po desetiletí se udržet na této hranici s tím, že by albánská ekonomika rostla jen o 5,5% ročně. Současné úroveň Černé Hory by se Kosovské hospodářství přiblížilo jen v případě, že by výše růstu HDP v Kosovu činila 12% v dlouhodobém horizontu. Tamtéž. (Staženo dne: 15.10.2010)

²⁵ Kosovo- Economy Overview. [online] EU business. Staženo dne: 28.8.2010. Dostupné na [www: http://www.eubusiness.com/europe/kosovo/aggregator/econ](http://www.eubusiness.com/europe/kosovo/aggregator/econ)

²⁶ Background Note: Kosovo. [online] Ministerstv zahraničí USA. Staženo dne: 1.10.2010. Dostupné na

roce 2008 tvořil tento podíl 26%, v roce 2006 činil 35% a dva roky před tím tvořily zahraniční dotace 45% celkového rozpočtu. V období posledních pěti let se se zvyšujícím rozpočtem snížila finanční podpora ze zahraničí téměř o polovinu.²⁷

Zahraněční pomoc je pro stabilitu a trvalé zlepšení kosovské ekonomiky nepostradatelná. Kosovo je od 29. června 2009 členem Mezinárodního měnového fondu. Stalo se tak 186. signatářem a jako každý členský stát bude moci i Kosovo využívat finanční balíček vypočítaný na základě ekonomických ukazatelů země. Kosovo je zároveň i členem Skupiny Světové banky. Obě organizace se snaží svou pomocí snižovat chudobu kosovských obyvatel, a to především tím, že podporují udržitelný ekonomický růst. Členství Kosova v tak důležitých mezinárodních organizacích poskytuje zahraničním investorům větší bezpečí pro jejich investice v této zemi.

Několik měsíců po vyhlášení nezávislosti Kosova byla mezinárodním společenstvím svolána konference jako vyjádření podpory novému státu Evropy. Sešlo se zde 37 zemí světa a 17 mezinárodních institucí. Byla zde dohodnuta podpora 1,2 miliardy eur na časové období 2009 až 2011. Evropská unie přislíbila finanční pomoc v hodnotě půl miliardy eur. Spojené státy darují Kosovu největší množství finančních prostředků, a to 400 milionů dolarů (čtvrt miliardy eur). Za USA stojí na druhém místě Německo, které slíbilo na pomoc kosovskému regionu 100 milionů eur. Česká republika také podporuje nezávislé Kosovo celkem čtyřmi miliony eur (zhruba 94 milionů korun). Finanční podpora z ČR putuje především do zdravotnictví, bezpečnostního systému a na programy budující a podporující demokracii, které v Kosovu zaštiťují nevládní neziskové organizace.²⁸

3.2 Problémy ovlivňující ekonomiku

Kosovská válka a dlouhodobé etnické napětí v tomto regionu má za následek špatný stav ekonomiky země. I po vyhlášení nezávislosti se tato situace příliš nezlepšila, protože stále existují faktory, které negativně ovlivňují další ekonomický rozvoj.

Velkým problémem tohoto regionu je vysoká nezaměstnanost, která Kosovo

---

www: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm> (Staženo dne: 1.10.2010)

²⁷ Statistical Office of Kosovo. Economic Statistics - Kosovo Government Accounts (2004-2009). Prishtina: SOK, 2010. str. 5

²⁸ Proces rozšiřování, předsvstupní strategie a proces stabilizace a přidružení. [online] Evropa. Staženo dne: 8.11.2010. Dostupné na www: <http://europa.eu/generalreport/cs/2008/rg77.htm>

trápí od roku 1990, kdy byli kosovští Albánci masově vytlačeni ze svých pozic ve veřejné a sociální správě a byli nahrazeni srbským obyvatelstvem. Vysoká nezaměstnanost brzdí ekonomický rozvoj. Dalším často zmiňovaným problémem je otázka energetiky. I když dříve byla nedostatečná dodávka elektrické energie aktuálnější než v současné době, špatnou energetickou situací byla kosovská ekonomika silně poznamenaná a její následky odstraňuje i v současné době.

3.2.1 Nezaměstnanost

Obyvatelé Kosova jsou v současné době s průměrným ročním příjmem 1 243 EUR na osobu nejchudší v Evropě. Téměř 40% kosovské populace žije v chudobě a 15% z nich žije v extrémní chudobě, kdy lidé často nemají k dispozici ani půl druhého eura na den. Extrémní chudobou jsou nejvíce postiženi děti a starší lidé. Tento výrazný problém vytváří půdu pro emigraci a rozvoj černého trhu.²⁹

Špatná situace pracovního trhu v Kosovu má kořeny už v devadesátých letech. Albánské obyvatelstvo bylo hromadně propouštěno a na jejich místa byli dosazováni obyvatelé srbské národnosti. Situaci ještě zhoršovala vysoká porodnost a velká hustota kosovské populace. Mezi lety 1991-1994 odešlo z Kosova zhruba 300 tisíc většinových Albánců. Většina z nich našla často nelegální uplatnění především v Německu. Na příjmech albánských emigrantů byla závislá celá rodina. Mnoho lidí, kteří v Kosovu zůstali, si začali vydělávat prostřednictvím černého obchodu. Problematika nezaměstnanosti nebyla v průběhu let vyřešena a v podobném stavu přetrvává dodnes.³⁰

V roce 2007 a 2008 se nezaměstnanost pohybovala v katastrofálních číslech. Vyhlášením nezávislosti se situace téměř nezlepšila, jak většina obyvatel doufala, a první rok nezávislého Kosova počet nezaměstnaných činili 45%. Podíl nezaměstnaných mezi mladými lidmi je velký problém, neboť činí až 73%, což je pětinašobek průměru Evropské unie³¹

Kosovští obyvatelé patří mezi nejmladší národy v Evropě.³² Z toho důvodu se

---

²⁹ Kosovo: Current Issues and U.S. Policy. [online] Federation of American Scientists. Staženo dne: 8.11.2010. Dostupné na [www: http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21721.pdf](http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21721.pdf)

³⁰ Pelikán, J. Národnostní otázka ve Svazové republice Jugoslávii. Praha: Karolinum. 1997, str. 56

³¹ European Commission. Kosovo 2010 Progress Report. Brussels: EC, 2009. str. 24

³² 20% kosovské populace tvoří obyvatelé mezi 15 až 24 lety. The Assembly of Republic of Kosovo.

každým rokem pracovní trh rozšiřuje o 30 000 nových uchazečů.³³ Alarmující je ale fakt, že pouhých 5 až 6 tisíc z nich opravdu dostane nějakou pracovní příležitost. Nedostatek pracovních příležitostí postihuje především ženy, venkovské a menšinové obyvatelstvo.³⁴ Průzkumy ukázaly, že zhruba 44% mladého obyvatelstva jsou ochotni hledat si práci v zahraničí z důvodu nedostatečné nabídky v jejich vlasti. Preferují emigraci do jiných evropských zemí, kde by se mohli uplatnit na pracovním trhu a získat tak lepší životní úroveň, než jaká by je čekala v jejich rodné zemi. Téměř 2 miliony kosovských obyvatel nemají žádné pravidelné příjmy a jsou odkázáni na pomoc státu. Proto více jak půl milionu občanů Kosova pracuje v zemích Evropské unie, aby mohli posílat peníze svým rodinám do rodné země a zajistit jí alespoň základní potřeby. Kabinet kosovského premiéra Hashima Thaçiho zatím ale nedokázal stanovit účinnou strategii pro ekonomický rozvoj ani přilákat do země zahraniční investory.³⁵

Na základě Rostowova modelu ekonomického rozvoje by měla být nezaměstnanost vyřešena ve druhém, resp. třetím stádiu vývoje. Nedostatek pracovních míst působí jako brzda v rozvoji ekonomiky a podle stádií růstu dané teorie měla být nezaměstnanost v Kosovu omezena pro následující správný vývoj země. Vysoká nezaměstnanost a chudoba tohoto regionu z poměrně velké části narušuje a zpomaluje rozvoj ekonomiky, což se nebezpečně dotýká stability současného nezávislého Kosova.³⁶

3.2.2 Energetika

Dalším problémem, který je v literatuře často zmiňován jako faktor destabilizující kosovskou ekonomiku, je energetická situace. Válka probíhající v kosovu v letech 1998-1999 zasáhla i sektor energetiky. Od té doby se kosovská vláda snažila o vytvoření jednotného energetického trhu nezávislého na Srbsku a časem

---

White paper, Kosovo Social Inclusion Challenges. The Assembly of Republic of Kosovo, Prishtina: The Assembly of Republic of Kosovo, 2009. str. 24

³³ The Assembly of Republic of Kosovo. White paper, Kosovo Social Inclusion Challenges. The Assembly of Republic of Kosovo, Prishtina: The Assembly of Republic of Kosovo, 2009. str. 24

³⁴ Např. pro porovnání v roce 2007 činila nezaměstnanost u žen 55%, kdežto u mužů bylo procento nezaměstnaných pouze necelých 39%. Tamtéž, str. 24

³⁵ World Bank. Kosovo Unlocking Growth Potential: Strategies, Policies, Action. Washington: World Bank, 2010. str. 71

³⁶ Economic development. [online] United Nations Development Programme (UNDP). Staženo dne: 1.10.2010. Dostupné na [www: http://www.ks.undp.org/?cid=2,91](http://www.ks.undp.org/?cid=2,91)

splnila některé své cíle. V roce 2004 byl vytvořen Energetický regulační úřad (*Zyra e Rregullatorit për Energji*), který přiděluje licence energetickým společnostem, určuje spotřební ceny za energie a dohlíží na plnění energetických norem.³⁷ Plyn a ropné produkty se do Kosova totiž dovážejí ve finální podobě. Napájecí systémy a výroba elektrické energie je ovlivněna dlouhodobým nedostatkem finančních prostředků v této oblasti a současná poptávka tak není uspokojena.

Kosovo je elektřinou zásobováno hlavně ze dvou místních tepelných elektráren, Kosovo A a Kosovo B. Kosovo A byla vybudována na přelomu 60. a 70. let. Skládá se z pěti bloků, z nichž dva jsou úplně nefunkční a ze zbývajících tří jsou v provozu jen dva bloky. Elektrárna Kosovo B má dva bloky a oba jsou v současné době funkční. V obou elektrárnách je využíváno hnědé uhlí z ústních dolů. Společně vyrobí přes 85 procent lokálně vyprodukované elektrické energie. Obě tyto elektrárny vlastní státní Kosovská energetická společnost (*Korporata Energjetike e Kosovës, KEK*).³⁸ Stáří zbylých bloků elektrárny Kosovo A a rostoucí poptávka po energii zapříčinily plánování stavby třetí elektrárny, nazvané Nové Kosovo (*Kosova e Re*).³⁹

Kosovo využívá i vodní elektrárny. Mají minimální podíl na výrobě elektřiny, produkují zhruba 3% celkové produkce energie. Na severozápadu země se nachází nádrž Ujmani, která zároveň slouží jako rezervoár pitné vody a chladicí systém pro již zmíněné tepelné elektrárny. V roce 2005 byla uvedena do provozu další vodní elektrárna Lumbardhi, jejímž provozovatelem je KEK.⁴⁰

Kosovo má v rámci jihovýchodní Evropy největší zásoby lignitu (až 15 miliard tun), tj. formy uhlí, která je nejčastěji využívána při výrobě elektřiny. V celkové energetické spotřebě Kosova je uhlí zastoupeno 55 procenty. Druhý největší podíl mají ropné produkty, které zahrnují 30 procent celkové kosovské spotřeby. Často používané je i palivové dříví, které je zdrojem tepla v domácnostech, obchodu a průmyslu.⁴¹ Díky kvalitě uhelných ložisek je uhlí snadno těžitelné, a což snižuje náklady na výrobu energie. Kosovské vládě se začala vykreslovat představa, že by se Kosovo mohlo stát

---

³⁷ Establishment of Energy Regulatory Office. [online] Energetický regulační úřad. Staženo dne: 1.11.2010. Dostupné na [www: http://ero-ks.org/](http://ero-ks.org/)

³⁸ Generation Division. [online] KEK. Staženo dne: 28.11.2010. Dostupné na [www: http://www.kek-energy.com/en/gjenerimi.asp](http://www.kek-energy.com/en/gjenerimi.asp)

³⁹ Kosovo e Re. [online] Lignitepower. Staženo dne: 28.11.2010. Dostupné na [www: http://www.lignitepower.com/](http://www.lignitepower.com/)

⁴⁰ Ministry of Energy and Mining. Statement on Security of Supply for Kosovo: Electricity and Gas. Prishtina: Ministry of Energy and Mining, 2007. str. 4-5

⁴¹ UNDP. Energy for Development - Kosovo Human Development Report 2007. Prishtina: Reznijq,

energetickým centrem západního Balkánu.

Kosovské Ministerstvo energetiky a hornictví vytvořilo strategii na období 2005-2015, která se při řešení energetické politiky zabývá především zlepšením kvality a spolehlivosti dodávek elektrické energie. Před vyhlášením nezávislosti Kosova neměli obyvatelé stálý přístup k elektřině, její přísun byl nepravidelný a trval jen několik hodin denně. Produkce všech elektráren pokrývá 90 procent kosovské potřeby, zbytek je dovážen ze zahraničí. Podle ministerstva by mělo být Kosovo schopné plnit poptávku do roku 2013. Pokud nebudou zpožděné výstavby plánovaných projektů, mělo by se Kosovo stát od letošního roku čistým exportérem elektřiny.⁴²

Podle Kosovské energetické společnosti (KEK) od roku 1999 výroba elektrické energie stále roste. Neodpovídá však nárůstu poptávky, který byl způsoben nárůstem počtu domácnosti, migrací do měst, početnějším používáním elektrických spotřebičů. Tím se prohlubuje propast mezi výrobou a spotřebou a vznikají tak vysoké ztráty. V roce 2005 ztráty činily alarmujících 50 procent dodávané elektřiny. Současný špatný stav energetických distribučních systémů je výsledkem dlouhodobého zanedbávání a nedostatečným financováním sektoru. Z celkových ztrát je 18 procent charakterizováno jako technické ztráty. K těm dochází kvůli tomu, že distribuce nebyla přizpůsobena rozšířené poptávce a sítě jsou nyní velmi přetížené. KEK, distributor a dodavatel elektřiny v Kosovu, upozorňuje i na problematiku ztrát netechnického rázu. Jedná se především o krádeže elektřiny prostřednictvím ilegálního napojení na distribuční síť, a nebo neplacení účtů za elektřinu. KEK tak v roce 2006 přišlo o 64 milionů eur.⁴³

V roce 2005 v Aténách se řádně pověření zástupci UNMIK (jménem Kosova) a Evropského společenství podepsali pod Smlouvu o založení Energetického společenství (*Treaty establishing the Energy Community*).⁴⁴ Jejím cílem je rozšíření evropského energetického trhu do oblastí jihovýchodní Evropy. Klíčová vidina Energetického společenství je budování lepších energetických sítí, zlepšení regionální energetické bezpečnosti, otevírání svých energetických trhů, v neposlední řadě účinnost dodávky

---

2007. str. 7

⁴² Ministry of Energy and Mining, Statement on Security of Supply for Kosovo: Electricity and Gas. Prishtina: Ministry of Energy and Mining, 2007. str. 25

⁴³ UNDP. Energy for Development - Kosovo Human Development Report 2007. Prishtina: Rezniki, 2007. str. 10

⁴⁴ Společně s Kosovem a ES podepsala Smlouvu i Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Černá Hora, Makedonie, Rumunsko, Srbsko. Roku 2006 byl uznán status účastníka Rakousku, Kypru, ČR, Německu, Řecku, Maďarsku, Itálii, Slovensku, Slovinsku a Spojenému království. Treaty establishing the Energy Community. [online] Ministerstvo energetiky a hornictví. Staženo dne:

energie a využívání alternativních zdrojů energie. V případě Kosova jde např. o vytvoření vedení vysokého napětí mezi Kosovem a Albánií, které má být uvedeno do provozu v roce 2012.⁴⁵

Velkým problémem kosovské energetiky je nedostatečná výrobní kapacita. S rostoucí populací a stářím elektrárny Kosovo A se tato skutečnost bude jen zhoršovat. Kosovská vláda ale problém řeší spíše výstavbou nových elektráren (Kosova e Re, vodní elektrárna Zhur). Ke snížení poptávky může pomoci např. vytvoření nových energetických zdrojů jako je zemní plyn, apod.⁴⁶

Dalším vážným problémem souvisejícím s energetikou Kosova jsou škody způsobené na lidském zdraví a na životním prostředí tohoto regionu těžbou hnědého uhlí a jeho spalováním. Ke zlepšení by mělo dojít po zavedení plánované elektrárny Kosovo e Re, která bude využívat moderní technologie.⁴⁷ Po modernizaci bloků Kosovo B došlo k omezení emisí o více než polovinu.⁴⁸

Energetický sektor v Kosovu je jedna z mála oblastí, které by svým potenciálem mohla přitáhnout pozornost zahraničních investorů. Zpracování nerostných surovin by ale vyžadovalo velké investice do kosovské infrastruktury, což v současné době není prvotním zájmem. Nedostatečnou energetickou infrastrukturou je negativně ovlivněna i nezaměstnanost, respektive i hospodářský rozvoj, protože je omezen vznik nových pracovních příležitostí a jsou tím odpuzováni zahraniční investoři.

4. Obchod Kosova

Současné moderní ekonomiky fungují především na základě výměny zboží a služeb, vývoz kapitálu, na hospodářské, finanční a technické spolupráci. Třetí stádium Rostowova modelu ekonomického růstu se mimo jiné vyznačuje pokrokem v mezinárodních ekonomických vztazích. Globální hospodářská integrace je větší než kdy jindy a pravděpodobně bude tento jev nadále pokračovat.⁴⁹

28.8.2010. Dostupné na [www: http://mem.rks-gov.net/?page=2,31](http://mem.rks-gov.net/?page=2,31)

⁴⁵ Rada Evropské Unie. Smlouva o Energetickém společenství. Brusel: Úřední věstník EU, 2006. str. 19-29

⁴⁶ Energy Regulatory Office. Annual Report 2009. Prishtina: Energy Regulatory Office, 2010. str. 55-57

⁴⁷ Píkal, Kamil. Energetický profil Kosova. Praha, 2010 (nepublikováno, soukromý archiv autora)

⁴⁸ European Agency for Reconstruction. Rebuilding the energy sector in Kosovo. Prishtina: EAR, 2007. str. 3

⁴⁹ Rostow, W.W. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. Cambridge: Cambridge University Press, 1960, str. 55

Po skončení kosovské války v roce 1999 byla ekonomika tohoto regionu velice ochromená a v rámci kosovského obchodu téměř neexistoval legální vývoz zboží do zahraničí. Po privatizaci některých důležitých závodů se situace poněkud zlepšila, ale i nadále se vývoz pohybuje na nízké úrovni. V roce 2002 bylo v Kosovu zavedeno euro, které má fungovat jako podpora ekonomiky a obchodní bilance Kosova. Kosovská domácí produkce zatím není schopna uspokojit místní poptávku ani po nejzákladnějším zboží. Závislost na zahraničním dovozu tudíž způsobuje vysoký schodek obchodní bilance.⁵⁰

4.1 Vývoj kosovského obchodu

V období mezi lety 2001 a 2008 měl dovoz vzrůstající tendenci (viz. příloha č. 3). Mezi lety 2002-2008 byly dominantami kosovského vývozu především kovový šrot a minerální produkty, které dohromady tvořily zhruba 60 procent celkového exportu. Kovový šrot, který se většinou skládá ze železa, oceli, mědi a zinku, je prodáván hlavně do Makedonie, Řecka a Itálie. Významnou složkou vývozu od roku 2002 jsou také stroje a různá technická zařízení, která tvoří přibližně 13 procent vývozu. Přibližně stejný podíl na celkovém exportu mají potravinové výrobky. Vývoz zboží se v období mezi lety 2001-2008 zvýšil z necelých 11 milionů eur na 199 milionů eur, což představuje obrovský pokrok v oblasti obchodu.⁵¹

Od roku 1999 měly největší podíl na dovozu potravinové výrobky. Od roku 2002 do roku 2008 jejich podíl mírně kolísal, což bylo způsobeno větší poptávkou po potravinách v době bezprostředně po ukončení kosovské války. Potravinové výrobky tvořily v roce 2002 asi 26 procent z celkové struktury dovozu, kdežto v roce 2008 jejich podíl činil již jen 19 procent. Další velkou skupinu v oblasti dovozu zastupují nejrůznější stroje a elektrická zařízení, jejichž podíl se do roku 2008 zvýšil asi o 6 procent. Dalšími důležitými prvky kosovské struktury dovozu jsou např. chemické produkty, dopravní prostředky a dřevo.⁵²

Roku 2005 vznikl obchodní deficit přes miliardu eur, ale i přesto došlo k

---

⁵⁰ Ministry of Trade and Industry. Trade Policy of Kosovo. Prishtina: Government of Republic of Kosovo, 2009. str. 7

⁵¹ Government of Republic of Kosovo. External Trade 2008. Prishtina: Government of Republic of Kosovo, 2009. str. 10

⁵² Ministry of Trade and Industry. Trade Policy of Kosovo. Prishtina: Government of Republic of Kosovo, 2009. str. 11

pozitivní změně. Do Kosova se dovážely nejen různé druhy zboží, ale zvýšil se též dovoz potřebných strojů, technických mechanismů a prostředků k výrobě. Právě pokrok v technickém směru je podle Rostowa nepostradatelná součást ekonomického rozvoje regionů.⁵³

Deficit obchodní bilance se v roce 2006 vyšplhal na alarmující 1,2 miliard eur, což představuje schodek ve výši poloviny HDP Kosova. V tomto roce byl úspěšný vývoz nerostů, který vzrostl z necelých sedmi na dvacet procent v roce 2006. V roce 2007 ale dochází ke zhoršení situace, kdy schodek obchodní bilance narůstá. I přes zvýšení vývozu o 32 procent, hodnota dovozu je nízká a hodnota deficitu dosáhla 1,4 milionů eur. Největší podíl na dováženém zboží měly roku 2007 minerální produkty (oleje, paliva), potraviny a tabák a značným procentem se na celkového dovozu podílel dovoz strojů a energetických zařízení (viz. příloha č. 4). Rok 2008 byly vývozními artikly především kovy, hutnické a minerální produkty. Dováženy byly hlavně minerální výrobky a potraviny.

O ekonomiku Kosova je stále větší zájem. Potencionální zájemci zde vidí především možnost zahájit zde výrobu. Nově vzniklý stát je přístupný výrobkům ze zahraničí, ale sám má velmi málo produktů, které by mohl nabídnout světovým trhům a tím je negativně ovlivněna jeho obchodní bilance.⁵⁴

4.2 Obchodní partneři Kosova

V roce 2007 vstoupilo Kosovo zastupované UNMIK do Středoevropské zóny volného obchodu⁵⁵ (CEFTA). Členství v této organizaci je nutným předpokladem pro vstup do Evropské unie. Cílem CEFTA je vytvoření určitých pravidel a mechanismů, kterými se členské země řídí v oblasti zahraničního obchodu, a vytvoření zajímavého regionálního trhu pro domácí podniky i zahraniční investory. Všechny země bývalého komunistického bloku, které již vstoupily do EU, byly dříve členy CEFTA. Kosovo se zde může naučit pravidlům fungování regionálního trhu, využít své poznatky v praxi a

---

⁵³ Rostow, W.W. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. Cambridge: Cambridge University Press, 1960, str. 55

⁵⁴ Badivuku-Patina, M. Trade Exchange of Kosovo With Balkan's Region Countries. Prishtina: Faculty of Economics, 2010, str. 229

⁵⁵ V současné době je členem 8 zemí: Kosovo, Albánie, Makedonie, Srbsko, Chorvatsko, Černá Hora, Bosna a Hercegovina a Moldávie. CEFTA. [online] Republic of Kosovo – Government. Staženo dne: 20.11.2010. Dostupné na [www: http://www.rks-gov.net/en-US/Bizneset/EkonomiaJashtme/Pages/CEFTA.aspx](http://www.rks-gov.net/en-US/Bizneset/EkonomiaJashtme/Pages/CEFTA.aspx)

zjednodušit si tak integrační cestu do evropských struktur. CEFTA usnadňuje rozvoj obchodu mezi členskými zeměmi hlavně díky vzájemné spolupráci, harmonizaci předpisů týkajících se obchodu, politiky a institucí, liberalizaci celních poplatků a dalších oblastí důležitých pro hospodářský rozvoj. Regionální integrace a dobré obchodní vztahy mají pro Kosovo velký význam. Usnadňuje jak dovoz surovin, ke kterým země nemá přístup, tak vývoz místních kosovských produktů. Z politického hlediska je členství Kosova v CEFTA velkým přínosem, protože spolupráce členských zemí s sebou do regionu přináší politickou stabilitu. Z ekonomického pohledu je členství v této organizaci pro Kosovo také přínosem. Má tak totiž závazky týkající se institucionálních reforem v důležitých oblastech. K nim patří např. problematika státních dotací, veřejných zakázek či hospodářské soutěže. I přes členství v CEFTA je Kosovo stále nejchudší oblastí v Evropě. Situaci komplikuje též nesouhlas Srbska s účastí Kosova v této regionální spolupráci.⁵⁶

Nejdůležitějším cílem kosovského obchodu jsou členské země CEFTA. Z celkového kosovského exportu tvoří vývoz do těchto zemí 49 procent, což odpovídá necelým 48 milionům eur. Tato obchodní spolupráce je postavena hlavně na zemědělských produktech. Do zemí CEFTA putuje 80 procent celkového vývozu kosovského zemědělského zboží a samotné Kosovo z těchto zemí dováží téměř 45 procent zboží.⁵⁷

Pro Kosovo je důležité obchodní partnerství s Makedonií. Vzájemná spolupráce těchto dvou zemí je výhodná z hlediska dovozu i vývozu. Pro vývoz byla pozitivní změna struktury vyváženého kosovského zboží. Naopak dovoz makedonských produktů byl v roce 2007 snížen kvůli zákazu dovážet do Kosova zboží, které nevyhovuje evropským normám.⁵⁸

Významným obchodním partnerem Kosova je Albánie. I přesto, že je dovoz z Albánie dvojnásobně větší než vývoz z Kosova do této země, hodnota dováženého zboží je stále nízká ve srovnání z dovozem z ostatních zemí balkánského regionu. Naopak vývoz do Albánie zaznamenal nárůst ze 3 procent v roce 2003 na zhruba 11 procent roku 2008. Mezi Kosovem a Albánií dochází k obchodu nejen se zemědělskými

---

⁵⁶ Badivuku-Patina, M. Trade Exchange of Kosovo With Balkan's Region Countries. Prishtina: Faculty of Economics, 2010. str. 228-229

⁵⁷ Badivuku-Patina, M. Trade Exchange of Kosovo With Balkan's Region Countries. Prishtina: Faculty of Economics, 2010. str. 229

⁵⁸ Tamtéž. str. 230

produkty, ale výměna se rozšířila i na oblast průmyslových výrobků.⁵⁹

Druhým nejdůležitějším obchodním partnerem Kosova je Srbsko. V průběhu roku 2007 vzrostl dovoz ze Srbska, ale klesl vývoz z Kosova. Kosovsko-srbský obchod stojí na potravinách, na produktech potřebných ve stavebnictví, agro-průmyslu. Z této země proudí ročně do kosovské oblasti zboží za 200 milionů eur. Hodnota nelegálně dováženého srbského zboží je odhadována dokonce na dvojnásobek této částky. Podle Kosovské vlády je obchod ze strany Srbska využíván k politickému tlaku na Kosovo.⁶⁰

Mezi nejdůležitější obchodní partnery Kosova patří Evropská unie. Hodnota dovezeného zboží ze zemí Evropské unie představovala rok před vyhlášením nezávislosti Kosova necelých 572 milionů eur, což odpovídá 38 procentům celkového kosovského dovozu. Dováženy jsou hlavně automobily, stroje, tabákové výrobky, stavební materiály a potravinářské výrobky. Ze zemí EU je do Kosova dováženo nejvíce zboží z Německa, Řecka, Itálie, Slovinska a Bulharska. Do evropských zemí bylo za rok 2007 vyvezeno zboží přesahující hodnotu 34 milionů eur. Nejvíce kosovského zboží putuje do Itálie, poté do Německa a Řecka. Z těchto fakt vyplývá, že kosovský obchod je ze tří čtvrtin tvořen výměnou se zeměmi CEFTA a Evropskou unií. Důležitým partnerem Kosova v oblasti dovozu i vývozu je např. Švýcarsko, v oblasti dovozu i Čína a Turecko.⁶¹ (viz. příloha č. 5)

Slabá úroveň kosovského vývozu je důsledkem působení politických, historických i ekonomických faktorů. Všechny negativní trendy se po dlouho dobu navzájem propojovaly. Situaci zhoršoval i dlouhodobě nevyřešený status Kosova, který brzdil rozvoj tohoto území. Kosovský průmysl a celkový stav místních společností byl po kosovské válce katastrofální. Rozkradený a zničený sektor bylo těžké obnovit. Navíc byly zahraniční investice v Kosovu na velmi nízké úrovni a kvůli nevyřešenému statusu se Kosovo nemohlo zapojit do regionálních struktur zaměřujících se na liberalizaci obchodu.⁶²

Situaci ztěžovala i rozvíjející se šedá ekonomika, špatný stav dopravní infrastruktury a v neposlední řadě bylo velkým problémem i nepravidelné zásobování energií. Tyto problémy přetrvávaly a stále narušují stabilitu nezávislého Kosova. Místní

---

⁵⁹ Tamtéž. str. 230

⁶⁰ Tamtéž. str. 230

⁶¹ Tamtéž. str. 230

⁶² Government of Republic of Kosovo. Trade Policy of Kosovo. Prishtina: Government of Republic of Kosovo, 2009. str. 14-15

soukromý sektor je v současné době složený z neefektivních malých a středních podniků. Velké podniky, které jsou základem fungujícího exportu ve většině zemí, v Kosovu chybí. Tato absence má přímý vliv na nízkou úroveň vývozu Kosova. Navíc mají některé kosovské firmy nevýhodu vůči konkurenci v zahraničí. Nemají totiž tak velké zkušenosti v podnikání na mezinárodní úrovni, chybí zde různorodé inovace ve výrobě a kontakty se zahraničními partnery. K rozvoji kosovského obchodu, resp. ekonomiky je třeba najít jiné, vhodnější tržní mechanismy na rozšíření exportních aktivit.⁶³ Od roku 2005 se téměř zdvojnásobil dovoz zboží do Kosova. Hlavním dováženým zbožím jsou různé stroje a suroviny. Těch by mohlo Kosovo využít pro výrobu a přispět tak k ekonomickému rozvoji své země. Dále by se měla kosovská vláda zaměřit na vytvoření politiky orientované na export finálních výrobků, čímž by se vylepšila obchodní bilance a Kosovo by bylo o krok blíž ke stabilní rozvinuté ekonomice.⁶⁴

Dopad globální ekonomické krize na obchod Kosova nebyl tak velký jako v jiných zemích balkánského regionu. Krize se projevovala převážně na dovozu zboží, který na počátku roku 2009 mírně poklesl, ale ve druhém čtvrtletí se opět začal zvyšovat. Podobně jako v jiných rozvíjejících se ekonomikách, byl v Kosovu hospodářskou krizí ovlivněn spíše export. Hodnota kosovského vývozu se začala snižovat již koncem roku 2008 a do května roku 2009 klesla o více než 40 procent.⁶⁵

4.3 Problematika ovlivňující obchod

Jedním z hlavních problémů, které ovlivňují současný obchod Kosova je organizovaný zločin a korupce. Zasahuje do všech sfér veřejného života a pronikl i do politických kruhů. Z veřejných prostředků tak proudí peníze do nelegální činnosti, ve velké míře se jedná o pašování drog, zbraní a praní špinavých peněz. S tím souvisí i další problém, který je v Kosovu rozšířený, a to obchodování se ženami. Napojení organizovaného zločinu na politickou sféru zajistilo zločincům určitou ochranu i v soudních systémech. Albánská mafie distribuuje zhruba tři čtvrtiny heroinu, který je určen do západní Evropy.

---

⁶³ Government of Republic of Kosovo. Trade Policy of Kosovo. Prishtina: Government of Republic of Kosovo, 2009. str. 17

⁶⁴ Kosovo Quarterly Economic Briefing. Kosovo Exports and Imports 2005-2009. Washington: World bank, 2009

Rozvoj obchodu, resp. celkový ekonomický vývoj je ovlivňován i současnými vztahy se Srbskem. Severní soused se odmítá smířit s nezávislostí Kosova a znepríjemňuje kosovským Albáncům život i v současné době. Vzhledem k tomu, že cílem srbské vlády je zapojení Srbska do Evropské unie, začaly se ze srbské strany objevovat první opatrné kroky k navázání kontaktů s Kosovem.

4.3.1 Organizovaný zločin a korupce

Za jeden z hlavních problémů ovlivňujících kosovský ekonomický a sociální růst je považován organizovaný zločin a korupce. Během osmdesátých let se začala kosovsko-albánská mafie angažovat do balkánských pašeráckých sítí a převzaly dohled nad tzv. Balkánskou cestou⁶⁶. Největší zdroje financí putující do kosovského regionu a k UČK byly vygenerovány právě těmito nelegálními skupinami. Po ukončení kosovského konfliktu v roce 1999 byla velmi oslabená už tak chatrná politická scéna i institucionální struktura, což v důsledku vytvářelo ideální prostředí pro další rozkvět organizovaného zločinu. Jednu z hlavních rolí v organizovaném zločinu začala hrát Kosovská osvobozenecká armáda.⁶⁷ První impuls dala albánské mafii jugoslávská válka a embargo uvalené na Srbsko a Černou Horu. Tandem albánsko-italské mafie dodával zbraně a pohonné hmoty do sankciovaných zemí výměnou za drogy, levnou pracovní sílu a nemalé peníze. Anti-korupční snahy kosovské správy neměly moc velký úspěch, protože spáry korupce a zločinu sahají do všech sfér veřejného života, včetně politického. Albánské zločinecké organizace nemají zájem na vytváření fungujícího státu, který by mohl narušit jejich vzkvétající činnosti. Organizovaný zločin dříve zpomaloval snahy UNMIK a KFOR stabilizovat a upořádat společnost v kosovském regionu. Čím více se zvyšoval zájem o řešení problematiky zločinu a korupce, tím více narůstalo bezpečnostní riziko např. ozbrojeného konfliktu. V současné době albánská mafie zpomaluje spíše snahy kosovské vlády.⁶⁸

Denní „tržba“ organizovaného zločinu se pohybuje okolo 1,5 milionů eur.

---

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Balkánská cesta je pašerácký koridor, který vznikl v sedmdesátých letech. Byly přes něho nelegálně přepravovány výrobky denní spotřeby, cigarety, alkohol, později i drogy a lidi. Viz Stýskalíková, V.; Smekal, H. Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu. Brno: MPÚ, 2004. str. 121

⁶⁷ Stýskalíková, V.; Smekal, H. Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu. Brno: MPÚ, 2004. str. 121

⁶⁸ Albánský organizovaný zločin jako hrozba pro stabilitu Balkánu. [online] Global Politics. Staženo dne: 1.11.2010. Dostupné na www: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/albansky-zlocin>

Zločinci si tak ročně přijdou na 550 milionů eur a tato hodnota představuje jednu čtvrtinu kosovského hrubého domácího produktu. Tato skutečnost znamená obrovský problém pro nezávislé Kosovo. Zločinecké organizace na Balkáně ovládají obchod s heroinem pocházejícím z Afghánistánu a téměř devadesát procent z tohoto množství putuje na evropské trhy s drogami. Osmdesát procent obchodu s heroinem v severní Evropě a čtyřiceti procent v západní Evropě pochází od albánského obyvatelstva Kosova. Každý měsíc projde přes kosovské hranice do zahraničí čtyři až pět tun této drogy. Nárůst organizovaného zločinu po ukončení kosovského konfliktu představuje velké selhání mezinárodní správy OSN, která problému nedokázala čelit.⁶⁹ Další výdělečnou činností černého trhu je pašování benzínu a cigaret převážně do Černé Hory, Makedonie a Srbska. Po ukončení konfliktu v roce 1999 se rozšířil i obchod s bílým masem a s tím související nucená prostituce těchto žen a dívek.⁷⁰

S korupcí a organizovaným zločinem jsou spojovány i osobnosti na vysokých politických postech, např. bývalý premiér a předseda politické strany Aliance pro budoucnost Ramush Haradinaj. Ten byl v roce 2005 postaven před haagský tribunál za válečné zločiny. Z období kosovské války má vlivné kontakty na bývalé struktury Kosovské osvobozené armády, protože sám byl v té době jejím vysokým představitelem. Obviněn byl i současný premiér Hashim Thaçi, který měl údajně na konci devadesátých let nechat zabít své bývalé kolegy ve vedení UÇK.⁷¹

4.3.2 Vztahy se Srbskem

Kosovo je již dva roky samostatným státem. Přesto Srbsko neopustilo svůj odmítavý postoj k nezávislosti své bývalé provincie. Srbsko působí jako destabilizační faktor v celkové kosovské otázce. Vyhlášení nezávislosti vedlo i k násilným reakcím v Srbsku a mezietnické vztahy v oblasti Kosova jsou stále křehkou záležitostí. Srbskou vládu nepřesvědčilo ani rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora, který prohlásil kosovskou nezávislost v souladu s mezinárodním právem. Ekonomický rozvoj Kosova je bržděn srbskými snahami a politickou a ekonomickou destabilizací Kosova. Srbská

---

⁶⁹ Feltes, T. *Building Peace and Justice in Countries Transition - Kosovo Experience*. Bochum: Ruhr University, 2009. str. 17

⁷⁰ Džihic, V.; Kramer, H. *Kosovo After Independence: Is the EU's EULEX Mission Delivering on its Promises?*. Berlin: FES, 2009. str. 13

⁷¹ Albánský organizovaný zločin jako hrozba pro stabilitu Balkánu. [online] Global Politics. Staženo dne: 1.11.2010. Dostupné na [www: http://www.globalpolitics.cz/clanky/albansky-zlocin](http://www.globalpolitics.cz/clanky/albansky-zlocin)

vláda úmyslně blokuje pozemní transport, leteckou dopravu i vývoz zboží a neuznává kosovské pasy, čímž znepríjemňuje kosovským Albáncům běžný život.⁷²

Osm procent obyvatelstva Kosova jsou Srbové. Jsou koncentrováni převážně v severní části země a od území obývaného Albánci je dělí např. mosty či různé zátarasy. Menšinoví Srbové neuznávají kosovské úřady a za podpory Bělehradu si volí svoje vlastní zastupitelstva. Pomyslným symbolem srbského odporu ke kosovské správě je město Mitrovica. Město dělí řeka Ibar, na jejímž jednom břehu žijí enkláva Srbů, na druhém žijí Albánci. Ve městě tak stále panuje určité napětí. Po vyhlášení nezávislosti Kosova se v Mitrovici shromáždily davy protestujících, které zničily dva hraniční přechody mezi Srbskem a Kosovem. Ze strany Bělehradu docházelo k posilování paralelních institucí v severní části regionu.⁷³

Po vyhlášení kosovské nezávislosti v roce 2008 bylo hlavní srbskou prioritou především v podkopávání autority příštinské vlády a zesílení kontroly nad severní částí Kosova. Vliv srbských nacionalistů na severu a tlak ze strany Bělehradu dovedly většinu srbských policistů k rezignaci. Srbská vláda odvolala své velvyslance v zemích, které uznaly kosovskou nezávislost. Diplomaté už jsou v současné době opět na svých postech.⁷⁴ I přesto, že má Kosovo od června 2008 novou ústavu, Srbsko ji zpochybňuje a považuje nový stát stále za svoji jižní provincii. Srbská vláda také neustále odmítá kosovské členství ve Středoevropské zóně volného obchodu. Zakazuje dovoz jakéhokoli kosovského zboží a neumožňuje ani převážení tamního zboží přes srbské území. Održením jižního regionu přišlo Srbsko o úrodnou půdu, o energetické a surovinové zdroje.⁷⁵

V první polovině roku 2009 podalo Srbsko žádost o členství v Evropské unii, ale cesta do EU nebude jednoduchá. Předpokládaný vstup Srbska do EU je v roce 2014. Velkou brzdou srbské integrace je ale právě otázka Kosova. Základní rozepří je především problém uznání nezávislosti Kosova. Srbsko osamostatnění této jihosrbské provincie považuje za nezákonné. Z pohledu Evropské unie je však vyhlášení nezávislosti legální a uznalo ji už 22 zemí EU z celkových 27. Srbská vláda byla ale ujištěna, že jejich integrace do evropských struktur nebude podmíněna uznáním

---

⁷² Patnáctiměsíční nezávislé Kosovo. [online] Euroskop. Staženo dne: 29.9.2010. Dostupné na [www: http://www.euroskop.cz/44/12114/clanek/patnactimesicni-nezavisle-kosovo/](http://www.euroskop.cz/44/12114/clanek/patnactimesicni-nezavisle-kosovo/)

⁷³ Srbsko chce jednat s Kosovem. [online] ČT24. Staženo dne: 11.11.2010. Dostupné na [www: http://www.ct24.cz/svet/105698-srbsko-chce-jednat-s-kosovem/](http://www.ct24.cz/svet/105698-srbsko-chce-jednat-s-kosovem/)

⁷⁴ Džihíć, V.; Kramer, H. Kosovo After Independence: Is the EU's EULEX Mission Delivering on its Promises?. Berlin: FES, 2009. str. 5

⁷⁵ Evropská unie, Srbsko a Kosovo. [online] EurActiv. Staženo dne: 29.9.2010. Dostupné na [www: http://www.euractiv.com](http://www.euractiv.com)

nezávislosti Kosova.⁷⁶

V roce 2009 se v Kosovu konaly první volby od vyhlášení nezávislosti. Zúčastnilo se přes 45 procent voličů, mezi kterými převažovali kosovští Albánci. I přesto, že srbská vláda vyzývala k bojkotu těchto voleb, dostavila se i velká část místních Srbů. Obyvatelé severního Kosova se přizpůsobili přání Bělehradu a k volbám nepřišli, kdežto v jižních enklávách volilo přibližně 30 procent srbských obyvatel.⁷⁷

Mezi kosovskými Albánci a menšinovými Srby stále panuje napjatá situace. V květnu roku 2010 obvinila kosovská policie srbské operátory Telekom a Telenor, že nemají potřebné licence k provozování svých služeb. Odřízla veškerou infrastrukturu, takže se desetitisíce lidí ze srbské menšiny ocitlo bez pevných linek, internetu a signálu na mobilní telefony.⁷⁸ Obyvatelé těchto srbských enkláv jsou přítomni na těchto zařízeních závislí, protože připadá většinou jen jedna pevná linka a jeden počítač s internetem na jednu tuto skupinu. Těmito radikálními způsoby se Kosovo snaží, aby Srbsko uznalo jeho nezávislost. Srbové se ale nemohli bránit žádnými ráznými kroky, protože případné právní spory by znamenaly uznání nezávislosti a navíc by si Srbsko ztížilo přístupovou cestu do Evropské unie.⁷⁹

V roce 2010 udělalo Srbsko vstřícný krok vůči Kosovu a prohlásilo, že je ochotné vést s Kosovem dialog. V problematice uznání nezávislosti je Srbsko ochotné přistoupit na určité kompromisy a ústupky, ale neznamená to, že by Srbsko uznalo kosovskou nezávislost a jeho vojenskou suverenitu.⁸⁰

Zlepšení vztahů Kosova se Srbskem je velice důležité z pohledu Rostowovy teorie ekonomického rozvoje. Ve třetím stádiu teorie by se u rozvojových zemí měly rozvíjet vztahy s vyspělými státy. Tato mezinárodní spolupráce totiž podporuje stabilitu rozvojové země a přibližuje ji k vyšším vývojovým stupňům.

<http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/evropska-unie-srbsko-a-kosovo-000068>

⁷⁶ Francie: Srbská cesta do EU není podmíněna uznáním Kosova. [online] Euroskop. Staženo dne: 13.11.2010. Dostupné na www: <http://www.euroskop.cz/38/15564/clanek/francie-srbska-cesta-do-eu-neni-podminena-uznanim-kosova/>

⁷⁷ Volby v Kosovu v klidu, přišli i Srbové. [online] Týden. Staženo dne: 29.9.2010. Dostupné na www: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/nezavisle-kosovo/volby-v-kosovu-v-klidu-prisli-i-srbove_148044.html

⁷⁸ Evropská unie, Srbsko a Kosovo. [online] EurActiv. Staženo dne: 29.9.2010. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/evropska-unie-srbsko-a-kosovo-000068>

⁷⁹ Kosovo má v telekomunikační válce navrch, Srbsko svazuje strach z EU. [online] Mladá Fronta Dnes, sekce Mobil. Staženo dne: 28.10.2010. Dostupné na www: http://mobil.idnes.cz/kosovo-ma-v-telekomunikacni-valce-navrch-srbsko-svazuje-strach-z-eu-11r-/mob_tech.asp?c=A100513_151146_mob_tech_hro

⁸⁰ Vyřešíme Kosovo až po vstupu do EU, říká srbský velvyslanec. [online] EurActiv. Staženo dne: 28.10.2010. Dostupné na www: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/clanek/vyresime-kosovo-az-po-vstupu-do-eu-rika-srbsky-velvyslanec-007182>

5. Role Evropské unie v Kosovu

Mezinárodní pomoc se v Kosovu vyskytuje již od ukončení kosovské války v roce 1999, kdy toto území spadlo pod správu Severoatlantické aliance. Postupem času byla mise OSN nahrazena Evropskou unií, která zde v rámci EU-LEX stabilizuje prostředí v oblasti bezpečnosti, soudnictví a státního zastupitelství.⁸¹ Již Rostowova teorie ekonomického rozvoje předpokládá účast mezinárodních organizací na dalším rozvoji zemí či regionů. Tato skutečnost se potvrdila i na případu Kosova. Poválečná ekonomika bývalé jihosrbské provincie se stala závislou na mezinárodní pomoci.

I po té, co Kosovo vyhlásilo svoji nezávislost na Srbsku, je nutná mezinárodní přítomnost v tomto regionu. Organizace spojených národů přenechala Evropské unii vedoucí roli a EU je v současné době nevlivnější mezinárodní hráč v této oblasti. Účast Evropské unie v Kosovu vyplývá z rezoluce Rady bezpečnosti 1244.⁸² Už i v Ahtisaariho plánu byla předpokládána účast civilní mise v Kosovu.⁸³

K rozmístění EU-LEX na kosovském území došlo koncem roku 2008. Odstartování činnosti této mise bylo několikrát přesunuto kvůli nesouhlasu Srbska a Ruska. EU-LEX je největší mise Evropské unie, které doplňuje a z části nahrazuje misi UNMIK v oblasti práva a spravedlnosti. Hlavním cílem je budování demokracie, udržování stability a boj s organizovaným zločinem. Evropská mise je složena asi z 2000 lidí a jedná se převážně o soudce, policisty, celníky, prokurátory, atd.⁸⁴ EU-LEX působí na celém území Kosova tzn. i v severní Mitrovici, kde žije převážně srbská menšina. Přítomnost evropské mise není ze strany kosovských představitelů a albánských obyvatel vnímána moc pozitivně. Prištinská vláda se totiž obávala působení obou misí, tedy UNMIK i EU-LEX, protože by tato souběžná činnost mohla znamenat odtržení oblasti obývanou srbským etnikem.⁸⁵

Evropská unie dříve pomáhala v Kosovu prostřednictvím programů CARDS, Taiex, EIDHR.

---

⁸¹ Rada Evropské unie. Prohlášení předsednictví jménem Evropské unie k nasazení mise EULEX. Brusel: Rada Evropské unie, 2008. str. 1-2

⁸² Rada bezpečnosti OSN. Resolution 1244 (1999). New York: RB OSN, 1999. str. 1-7

⁸³ Ahtisaari hledá kompromis o budoucnosti Kosova. [online] Euractiv. Staženo dne: 20.11.2010. Dostupné na [www: http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/ahntisaari-hled-kompromis-o-budoucnosti-kosova](http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/ahntisaari-hled-kompromis-o-budoucnosti-kosova)

⁸⁴ Rada EU. Společná akce Rady 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008 o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX Kosovo). Brusel: Úřední věstník EU, 2008. str. 92-98

⁸⁵ Mise EU s názvem EULEX zahájila činnost v Kosovu. [online] Euroskop. Staženo dne: 1.11.2010. Dostupné na [www: http://www.euroskop.cz/38/9790/clanek/mise-eu-s-nazvem-eulex-zahajila-cinnost-v-kosovu/](http://www.euroskop.cz/38/9790/clanek/mise-eu-s-nazvem-eulex-zahajila-cinnost-v-kosovu/)

5.1 CARDS

Jedním z hlavních cílů EU je budování míru a stability na území západního Balkánu především z důvodu bezpečnosti a prosperity evropského kontinentu. CARDS (*Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization*) je programem Evropské unie, která jeho prostřednictvím tyto země podporuje. V širším kontextu je cílem tohoto programu podpora západobalkánských zemí v procesu stabilizace a přidružení (SAP). Tento proces umožňuje Kosovu větší spolupráci s Evropskou unií a při dosažení určité míry pokroku je možný smluvní vztah s EU, což je další stupeň necestě k evropské integraci. Pomoc evropských zemí se díky tomuto programu vyšplhala mezi lety 2000-2006 na necelých 5 miliard eur pro celý balkánský region. Finanční pomoc byla využita k dosažení udržitelného hospodářského a sociálního rozvoje, stabilizaci demokracie, k podpoře právního státu, atd. I když programové období mělo formálně skončit v roce 2006, nevyřízené plány programu CARDS pokračují i v následujícím období 2007-2013.⁸⁶

5.2 TAIEX

TAIEX (*Technical Assistance and Information Exchange office*) byla vytvořena Evropskou unií v roce 2005. Jejím hlavním úkolem je pomoc při přípravě kandidátských zemí na začlenění do vnitřního trhu EU a to tím, že přináší technickou pomoc, výměnu nástrojů a informací. TAIEX poskytuje podporu zemím, které se zdokonalují v uplatňování, provádění a prosazování právních předpisů Evropské unie. Díky tomuto programu je možná efektivní výměna odborných znalostí k řešení problematiky v oblasti provádění právních předpisů EU v relativně krátkém čase.⁸⁷ Fungování TAIEX je řízeno Evropskou komisí a samotná kancelář spolupracuje s veřejnou správou kandidátských i členských zemí. Poskytuje jim právní texty Evropské unie, pořádá kurzy a návštěvy expertů v zemích, které o to požádají. TAIEX má také důležité slovo při rozhodování, zda je legislativa kandidátských zemí v souladu s legislativou Společenství.⁸⁸

---

⁸⁶ About CARDS. [online] Evropská Komise. Staženo dne: 1.11.2010. Dostupné na [www: http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/cards/index_en.htm](http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/cards/index_en.htm)

⁸⁷ What is TAIEX. [online] Evropská Komise. Staženo dne: 1.11.2010. Dostupné na [www: http://ec.europa.eu/enlargement/taieux/what-is-taieux/index_en.htm](http://ec.europa.eu/enlargement/taieux/what-is-taieux/index_en.htm)

⁸⁸ Tamtéž. (Staženo dne: 1.11.2010)

5.3 EIDHR

Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva financuje projekty týkající se podpory lidských práv a demokracie v zemích, které prochází obdobím transformace nebo pokud mají problém s dodržováním lidských práv. Finanční prostředky jsou poskytovány Evropskou komisí a realizaci projektů kontrolují místní delegace EK. Na období 2007-2013 je rozpočet zhruba miliarda eur. Účast EIDHR v Kosovu má přinést výsledky v oblasti transparentnosti rozhodování politiků, má rozšířit povědomí o normách EU v oblasti lidských práv, právního státu, zdravotnictví, atd.⁸⁹

5.4 IPA

Kosovo v současné době čerpá finanční pomoc z programu IPA (*Instrument for Pre-Accession Assistance*), který nahradil program CARDS na období 2007-2013. IPA je nástroj předvstupní pomoci EU, který poskytuje pomoc kandidátským a potencionálně kandidátským zemím EU. Hlavním cílem programu je příprava na členství v evropských strukturách a pomoc při zavádění evropských norem a legislativy. IPA se soustředí na pět hlavních oblastí, jimiž jsou pomoc při transformaci a budování institucí, regionální rozvoj (doprava, životní prostředí, hospodářský rozvoj), zahraniční spolupráce (s členskými zeměmi EU a zeměmi využívající pomoc IPA), rozvoj venkova a lidských zdrojů (rozvoj lidského kapitálu a boj proti sociálnímu vyloučení). Na určené období 2007-2013 je zemím k dispozici celkem 11,5 miliardy eur. Vzhledem k tomu, že Kosovou má zatím status pouze potenciální kandidátské země, má možnost využívat pomoc jen v oblasti transformace a zahraniční spolupráce. Zbylé tři oblasti jsou víceleté pomocné programy, které mohou využívat jen kandidátské země.⁹⁰

---

⁸⁹ Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva (EIDHR). [online] Evropa. Staženo dne: 1.11.2010. Dostupné na www: http://eur-lex.europa.eu/budget/data/AP2009_VOL4/CS/nmc-titleN188CA/nmc-chapterN190D8/articles/index.html

⁹⁰ Rada Evropské unie. *Nařízení Rady č. 1085/2006 ze 17. července 2006 o založení nástroje předvstupní pomoci (IPA)*, Brusel: Úřední věstník EU, 2006

Závěr

Dlouhodobé nepokoje v oblasti Kosova a samotné bombardování jednotkami Severoatlantické aliance zanechaly Kosovo v katastrofálním stavu. I přesto si kosovští Albánci šli za svým snem a dne 17. února 2008 jednostranně vyhlásily nezávislost na Srbsku. V zemi ale stále působí mise Evropské unie EULEX, která dohlíží na dodržování demokracie a právního státu. Jako nezávislých stát ale rozhodně nefunguje. Kosovo je z velké části závislé na zahraniční pomoci. Bez těchto finančních darů ze zahraničí by kosovská ekonomika jen stěží fungovala. I přes to, že místní hospodářství dosáhlo velkého pokroku, stále se potýká s velkým rozpočtovým deficitem. Dalším problémem ovlivňující rychlý vývoj ekonomiky je vysoká nezaměstnanost. Téměř polovina obyvatel Kosova nemá práci, což negativně působí na ekonomickou a bezpečnostní stabilitu země. Nezaměstnanost a chudoba v této zemi brzdí v rozvoji místní ekonomiky. Dříve byla velkým problémem i energetická oblast, která se však v posledních letech slibně vyvíjí a mohla by tak působit jako odrazový můstek pro budoucí vývoj kosovské ekonomiky.

Po ukončení kosovské války téměř neexistoval kosovský obchod. V současné době je vývoz zboží stále ještě minimální. Naopak je Kosovo závislé na dovozu zahraničních produktů, což způsobuje vysoký schodek obchodní bilance. V rámci CEFTA i mimo ni Kosovo získává důležité obchodní partnery. Problémem však zůstává organizovaný zločin, se kterým se kosovská vláda potýká dlouhá léta.

Pokud se na případ Kosova podíváme z pohledu Rostowovy teorie ekonomického rozvoje, lze najít některé společné body potvrzující teorii. Zaměříme-li se na první stádium *Tradiční společnost*, lze z našeho zkoumání vypožorovat, že tradiční rodinné vazby v Kosovu stále přetrvávají. Příkladem může být například to, že obyvatelé Kosova často odjíždějí do zahraničí za prací a posílají vydělané peníze rodinám domů. Ještě v nedávné době si nezanedbatelná část kosovské populace obstarávala potravu samozásobitelským zemědělstvím. Ve chvíli, kdy byly ukončeny boje na kosovském území a mise UNMIK a jednotky KFOR zahájily činnost, započala zde druhá fáze, *Předpoklady pro růst hospodářství*. Postupně se realizovaly cíle kosovských Albánců, začal se postupně formovat stát i místní instituce. Některá kritéria

třetího stádia *Období ekonomického růstu* Kosovo neplní. Např. industrializace je v Kosovu na velmi nízké úrovni, investice do infrastruktury a surovin jsou poměrně nízké. V politické sféře se často objevuje korupce, technický pokrok a mezinárodní ekonomické vztahy jsou teprve v zárodcích. Z mé analýzy tedy vyplývá, že Kosovo se nachází na přelomu druhého a třetího, respektive na začátku třetího stádia Rostowova modelu ekonomického rozvoje. Je samozřejmé, že během dvouleté nezávislosti nemohlo Kosovo stihnout docílit posledního stádia.

Pokud se chce Kosovo stát stabilním nezávislým státem, musí nejdříve vyřešit několik důležitých problémů, který brzdí další rozvoj. Prvním krokem jsou nezávislé a stabilní demokratické instituce, která budou podporovat fungující právní stát. Kosovská vláda také musí začít řešit problémy jako nezaměstnanost, organizovaný zločin a korupce. Otázkou je, jak bojovat s mafií a organizovaným zločinem? Posílení policie by asi nebylo příliš účinné, vzhledem k tomu, že do mafie jsou zapleteny i elity táhnoucí kosovskou ekonomiku. Účinnější by mohlo být, kdyby se problematika organizovaného zločinu řešila již mimo hranice kosovského státu. Boj proti zločinu by podpořilo i posílení kontrol na hranicích Kosova či větší spolupráce mezi mezinárodními i vnitrostátními orgány, které se zabývají stejnou problematikou. Při vyřešení těchto problematik by se měl alespoň částečně nastartovat další ekonomický růst.

Dále by se Kosovo mělo soustředit na udržování dobrých vztahů se Srbskem. V poslední době jsou vztahy pozitivně naladěny, což je pro Kosovo velké plus. Pokud by tomu bylo naopak, v nejhorsím případě by mohlo hrozit obnovení konfliktu a to by mělo nepříjemné dopady na ekonomiku Kosova. Vláda by se měla zaměřit i na investování do malých a středních podniků, což by snížilo závislost na zahraničí.

Ve strategii pro hospodářský rozvoj nesmí v případě Kosova chybět ani snaha o větší integraci s okolními zeměmi, což by mohlo vést např. k větší obchodní výměně. Neméně důležitou otázkou je také integrace do Evropské unie. Kosovo musí ale nejdříve dosáhnout určitého pokroku, aby se mohlo připojit k integračnímu procesu. Zapojení do evropských struktur by znamenalo větší odbytiště pro Kosovské výrobky, více obchodních partnerů, větší možnosti vzdělání a mnoho dalších výhod, které by napomohly rozvoji tohoto nového státu.

Dle mého názoru je Kosovo na dobré cestě a pokud bude i nadále pokračovat ve svých snahách, v dohledné době bude fungovat jako skutečně samostatný nezávislý stát.

Summary

Long struggle for independence of Kosovo Albanians in Kosovo have been finished on the 17th February 2008, which proclaimed independence from Serbia. But there are also countries which reject Kosovo's independence. But this new republic as a stable and independent state does not yet work. Kosovo is still largely dependent on foreign aid.

The main idea of this work is to analyze the impact of economics and trade on the stability of an independent Kosovo. This issue is based on the Rostow's theory of economics development. The work investigate how to develop Kosovo's economy and trade since 1999 and what is their current situation.

Paralyzed by war, Kosovo is hard to recover from the effects of prolonged combat. Since the end of the war, although achieve tremendous progress in economy, but is still dependent on financial support from abroad. Metallurgy and Energy in Kosovo have interesting potential, and it may be a good springboard for the local economy. The development of Kosovo's economy slows down high unemployment. Too bad the state of the energy sector was previously very negative impact on the development of the state. But recently, the energy begins to develop very promising.

Very affected part is the area of trade. Local exports are at the very low level, which hinders the further development of Kosovo's economy. But the new independent state still building new business partners. It also in terms of Rostow's theory of economic development an essential part of another successful growth. But trade is affected by organized crime and corruption that reach up to local government circles.

Independent Kosovo still operates under the supervision of the European Union mission EULEX. The mission helps maintain the stability of an independent state. In general, it is important to Kosovo's integration into international organizations. Integration will ensure a safer environment for foreign investment, which could attract new investors. The advent of new financial donors could increase the standard of living of the population of Kosovo, because that will revitalize the local economy.

The application of development theory in the case of Kosovo, I realize what stage of development in Kosovo is accordance with this theory. Based on these findings, suggest possible solutions that would be suitable for further development and progress of the new state.

Seznam zdrojů

Primární zdroje:

Informační ústředí OSN. *Rozvoj a mezinárodní hospodářská spolupráce, Program a rozvoj*. Praha: IÚ OSN, 1994

Statistical Office of Kosovo: *Economic Statistics - Kosovo Government Accounts (2004-2009)*. Prishtina: SOK, 2010

European Commission. *Kosovo 2010 Progress Report*. Brussels: EC, 2009

World Bank. *Kosovo Unlocking Growth Potential: Strategies, Policies, Action*. Washington: World Bank, 2010.

The Assembly of Republic of Kosovo. *White paper, Kosovo Social Inclusion Challenges*. The Assembly of Republic of Kosovo, Prishtina: The Assembly of Republic of Kosovo, 2009

Ministry of Energy and Mining. *Statement on Security of Supply for Kosovo - Electricity and Gas*. Prishtina: Ministry of Energy and Mining, 2007

UNDP. *Energy for Development - Kosovo Human Development Report 2007*. Prishtina: Rezniqi, 2007

Rada Evropské Unie. *Smlouva o Energetickém společenství*. Brusel: Úřední věstník EU, 2006

Energy Regulatory Office. *Annual Report 2009*. Prishtina: Energy Regulatory Office, 2010

European Agency for Reconstruction. *Rebuilding the energy sector in Kosovo*. Prishtina: EAR. 2007

Ministry of Trade and Industry. *Trade Policy of Kosovo*. Prishtina: Government of Republic of Kosovo, 2009

Government of Republic of Kosovo. *External Trade 2008*. Prishtina: Statistical Office of Kosovo, 2009

Rada Evropské unie. *Prohlášení předsednictví jménem Evropské unie k nasazení mise EULEX*. Brusel: Rada Evropské unie, 2008

Rada bezpečnosti OSN. *Resolution 1244 (1999)*. New York: RB OSN, 1999

Rada Evropské unie. *Společná akce Rady 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008 o Misi Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX Kosovo)*. Brusel: Úřední věstník EU, 2008

Rada Evropské unie. *Narižení Rady č. 1085/2006 ze 17. července 2006 o založení*

nástroje předvstupní pomoci (IPA), Brusel: Úřední věstník EU, 2006

Sekundární literatura:

Knihy:

Giddens, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 596 s.

Rostow, W.W. *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*. Cambridge: Cambridge University Press, 1960. 431 s.

Tlustý, A, a kol. *Nástin teorií ekonomického rozvoje a zaostalosti*. Praha: VÚNP, 1967

Samuelson, P. A.; Nordhaus, W.D. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991. 1014 s.

Jeníček, V.; Foltýn, J. *Globální problémy a světová ekonomika*. Praha: C.H. Beck, 2003. 96 s.

Kunešová, H.; Cihelková, E. *Světová ekonomika: Nové jevy a perspektivy*. Praha: C.H. Beck, 2006. 344 s.

Šesták, M.; Teichman, M.; Havlíková, L.; Hladký, L.; Pelikán, J. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: NLN, 1998. 756 s.

Dienstbier, J. *Daň z krve*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 360 s.

Stýskalíková, V.; Smekal, H. (eds.). *Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu*. Brno: MPÚ, 2004. 204 s.

Pelikán, J.; Havlíková, L.; a spol. *Dějiny Srbska*. Praha: NLN, 2005. 670 s.

Pelikán, J. *Národnostní otázka ve Svazové republice Jugoslávii*. Praha: Karolinum, 1997. 87s.

Články a analýzy:

Nedomlelová, I. *Teorie rozvoje, teorie ekonomického růstu a teorie regionálního rozvoje*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008

Scheu, H.Ch. *Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu*, IN: Mezinárodní politika, roč.XXXII, No. 04 (2008)

Džihić, V.; Kramer, H. *Kosovo After Independence: Is the EU's EULEX Mission Delivering on its Promises?*. Berlin: FES, 2009. 24 s.

Feltes, T. *Building Peace and Justice in Countries Transition - Kosovo Experience*. Bochum: Ruhr University, 2009

Pikal, Kamil. *Energetický profil Kosova*. Praha, 2010 (nepublikováno, soukromý archiv autora)

Badivuku-Patina, M. *Trade Exchange of Kosovo With Balkan's Region Countries*. Prishtina: Faculty of Economics, 2010

Kosovo Quarterly Economic Briefing: *Kosovo Exports and Imports 2005-2009*. Washington: World bank, 2009

Zíková, T. *Rozvoj a rozvojová antropologie*. Plzeň: CAAT, 2007

Internetové stránky:

Guardian (zpravodajský server) <http://www.guardian.co.uk>

Rozvojovka (server o rozvojové pomoci) <http://www.rozvojovka.cz>

EurActiv (informační portál o dění v EU) <http://www.euractiv.cz>

Mezinárodní měnový fond (informační portál) <http://www.imf.org>

EUbusiness (zpravodajský server) <http://www.eubusiness.com>

Ministerstvo zahraničí USA (informační stránky ministerstva) <http://www.state.gov>

Europa (souhrnné zprávy o činnosti EU) <http://europa.eu>

Kosovské shromáždění (stránky Shromáždění) <http://www.assembly-kosova.org>

United Nations Development Programme (stránky organizace) <http://www.ks.undp.org>

Energetický regulační úřad (stránky organizace) <http://ero-ks.org>

KEK (stránky společnosti) <http://www.kek-energy.com>

Nové Kosovo (stránky projektu) <http://www.lignitepower.com>

Ministerstvo pro energetiku a hornictví (stránky ministerstva) <http://mem.rks-gov.net>

Vláda Kosova (stránky kosovské vlády) <http://www.rks-gov.net>

Global Politics (webový časopis) <http://www.globalpolitics.cz>

Euroskop (stránky informující o evropských záležitostech) <http://www.euroskop.cz>

ČT24 (zpravodajský server) <http://www.ct24.cz>

Týden (online časopis) <http://www.tyden.cz>

iDnes (zpravodajský server) <http://www.idnes.cz>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Etnická skladba kosovského obyvatelstva (mapa)

Příloha č. 2: Růst HDP v zemích Jihovýchodní Evropy (tabulka)

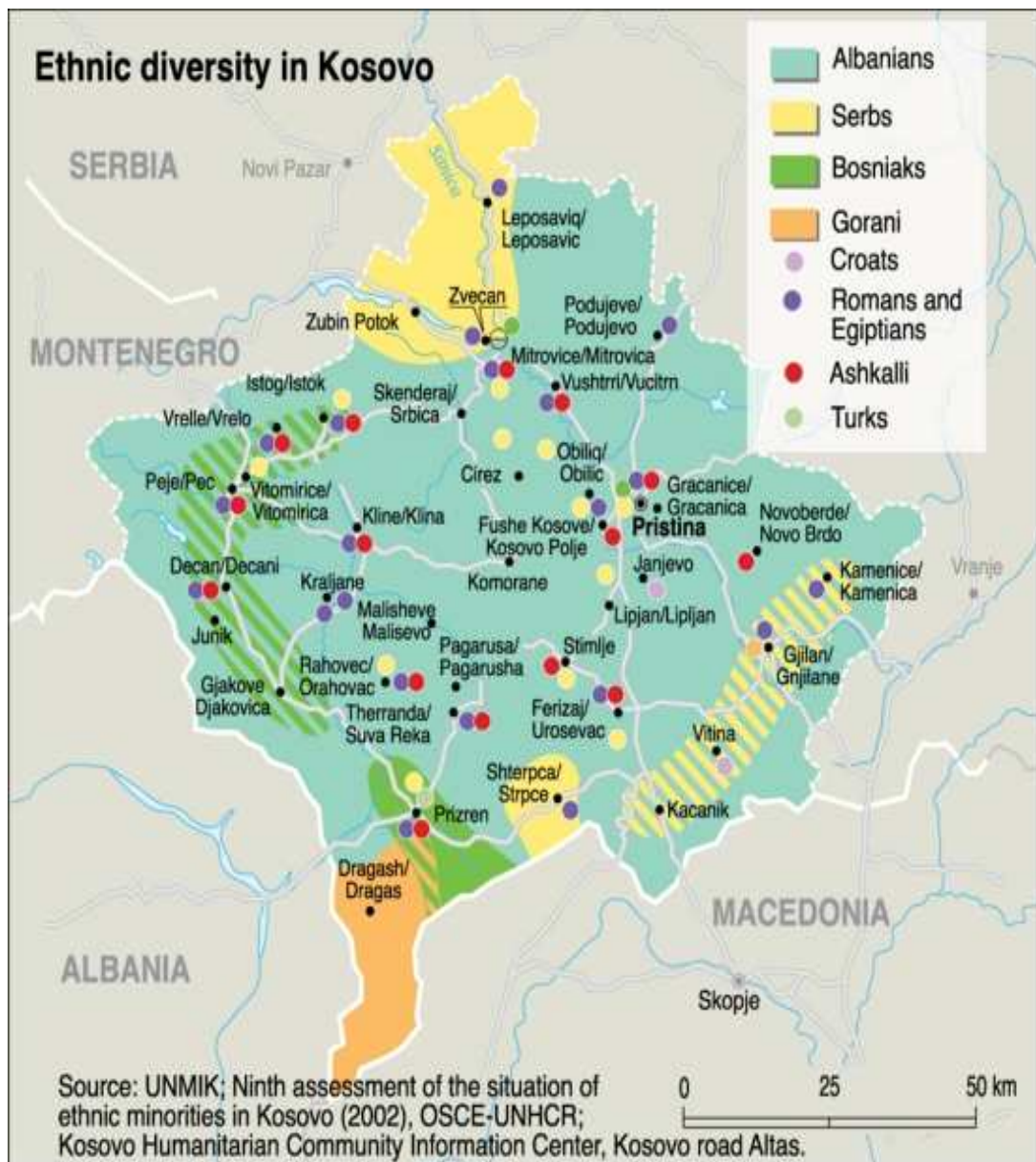
Příloha č. 3: Zahraniční obchod Kosova (2001-2008) (tabulka)

Příloha č. 4: Dovoz Kosova podle druhu zboží za rok 2007 (tabulka)

Příloha č. 5: Hlavní obchodní partneři Kosova v roce 2008 (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Etnická skladba kosovského obyvatelstva (mapa)

Zdroj: Centrum pro změnu životního prostředí. Dostupné na [www:
http://maps.grida.no/go/graphic/ethnic-diversity-in-kosovo](http://maps.grida.no/go/graphic/ethnic-diversity-in-kosovo) (Staženo dne: 20.12.2010)

Příloha č. 2: Růst HDP v zemích Jihovýchodní Evropy (tabulka)

Table 2: GDP Growth in Southeastern Europe (in percent)

	2005	2006	2007	2008	2009	GDP per capita, in US\$
Albania	5.5	5.0	6.0	6.5	2.2	4,016
Bosnia and Herzegovina	5.0	6.2	6.8	5.4	-3.4	4,907
Bulgaria	6.2	6.3	6.2	6.0	-5.0	6,546
Croatia	4.2	4.7	5.5	2.4	-5.8	15,637
FYR Macedonia	4.1	4.0	5.9	4.8	-0.7	4,650
Kosovo	3.8	3.9	5.0	5.4	4.0	2,618
Montenegro	...	8.6	10.3	6.9	-7.0	7,925
Serbia	...	5.2	6.9	5.5	-2.9	6,713
Latvia	10.6	12.2	10.0	-4.6	-18.0	14,876
Romania	4.1	7.7	6.0	7.1	-7.1	9,288
Slovenia	4.5	5.8	6.8	3.5	-7.8	25,429

Source: World Bank staff estimates.

Zdroj: Světová banka: Unlocking Growth Potential: Strategies, Policies, Actions. Report No. 53185-XK, 2010

Příloha č. 3: Zahraniční obchod Kosova (2001-2008) (tabulka)

Period	Export	Import	Trade balance	Per cent cover
1	2	3	4=2-3	5=2/3
2001	10,559	684,500	-673,941	1.5
2002	27,599	854,758	-827,159	3.2
2003	35,621	973,265	-937,644	3.7
2004	56,567	1,063,347	-1,006,780	5.3
2005	56,283	1,157,492	-1,101,209	4.9
2006	110,774	1,305,879	-1,195,105	8.5
2007	165,112	1,576,186	-1,411,074	10.5
2008	198,463	1,928,236	-1,729,773	10.3

Zdroj: Government of Republic of Kosovo. *External Trade 2008*. Prishtina: Statistical Office of Kosovo, 2009

Příloha č. 4: Dovoz Kosova podle druhu zboží za rok 2007 (tabulka)

Table no. 2 Imports of Kosovo according to group of goods participating in total for 2007(2006)

Category of goods	Total participation
Mineral products	20.2% (18.5%)
Prepared foodstuff	14.1% (12.9%)
Machinery	12.5% (11.9%)
Basic Metals	9.2% (6.8%)
Products of chemical industry	7.9% (7.3%)
Vegetables	5.3% (5.1%)
Transport means	5.2% (7.6%)
Plastic	4.6% (4.9%)
Stone, Alabaster and Ceramics items	4.4% (4.1%)
Cattle	3.9% (3.8%)
Textile	3.3%
Others	9.8%
Total	100%

Source: [CBAK, Annual Report 2007, Prishtina, May 2008, page 40]

Zdroj: Badivuku-Patina, M. *Trade Exchange of Kosovo With Balkan's Region Countries*. Prishtina: Faculty of Economics, 2010

Příloha č. 5: Hlavní obchodní partneři Kosova v roce 2008 (tabulka)

Tabela17: Main partners of Kosovo in 2008

(1.000 €)					
Country	Export	%	Import	%	Trade balance
Albania	21,113	10.6	59,632	3.1	-38,519
Serbia	20,046	10.1	346,536	18.0	-326,490
Macedonia	9,893	5.0	208,951	10.8	-199,058
Greece	10,851	5.5	81,403	4.2	-70,552
Italy	25,485	12.8	74,385	3.9	-48,900
Total	198,463	100.0	1,928,236	100.0	-1,729,773

Zdroj: Government of Republic of Kosovo. *External Trade 2008*. Prishtina: Statistical Office of Kosovo, 2009